

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANA BİLİM DALI

KKTC' DE BİRLİKTE YAŞAYAN AİLELERİN GENEL İŞLEVLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beste Çağla ÖZATA

Lefkoşa

Haziran, 2014

KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK
ANA BİLİM DALI

KKTC' DE BİRLİKTE YAŞAYAN AİLELERİN GENEL İŞLEVLERİNİN
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beste Çağla ÖZATA

Danışman: Yrd. DoÇ. Dr. Yeliz AKINTUĞ

Lefkoşa

Haziran, 2014

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Beste ağla ¼zata'nın "KKTC' de Birlikte Yaşayan Ailelerin Genel İşlevlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı tezi j¼rimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Sibel DİNÇY¼REK .....

¼ye: Doç. Dr. G¼kmen DAğLI.....

¼ye: Yrd. Doç. Dr. Yeliz AKINTUğ (Danışman).....

Yukarıdaki imzaların adı geçen ¼ğretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Orhan ÇİFTÇİ

Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Yüksek lisansımın ilk gününden bu güne kadar yardım ve hoşgörüsünü benden hiç esirgemeyen hocam Yrd. Doç. Dr. Yeliz AKINTUĞ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca yüksek lisansımın her anında benimle birlikte olup, manevi ve maddi desteğini hiç esirgemeyen, sonsuz sabrı ve sevgisi ile yanımda olan annem Olcay ÖZATA'ya sonsuz teşekkürler. İyi ki varsın.

ÖZET

KKTC' DE BİRLİKTE YAŞAYAN AİLELERİN GENEL İŞLEVLERİNİN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZATA, Beste Çağla

Yüksek Lisans tezi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yeliz Akıntuğ

Araştırmanın amacı KKTC'de yaşayan ailelerin genel işlevlerinin tespit edilmesi ve cinsiyet, yaş, yaşadıkları bölge, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, evlilik yılı, evlilik sayısı, çocuk sayısı ve ailenin ekonomik geliri ile ailenin genel işlevlerine etkisi olup olmadığının saptanmasıdır.

Araştırmanın çalışma grubu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tüm ilçelerinde (Lefkoşa, Mağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele) yaşayan evli yetişkinlerden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri; Lefkoşa, Mağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele'de yaşayan bireylerden rastgele seçilen 200 kişiden elde edilmiştir.

Bu araştırmada, demografik değişkenler ile ilgili bilgiler, araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve Bulut (1990) tarafından geliştirilen Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Evli bireylerin aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinin (PRÇ, İLT, ROL, DTV, GİG, DVK, GNF) demografik değişkenlere

(cinsiyet, yaş, bölge, eğitim düzeyleri, eş eğitim düzeyleri, evlilik yılı, evlilik sayısı, çocuk sayısı ve ailenin aylık gelirleri) göre farklılık gösterip göstermediği, bağımsız gruplar t testi ve varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeği'nden elde edilen bulgulara göre, ailelerinden az sorun yaşanan ve sağlıklı bir biçimde yerine getirilen işlevin genel işlevler olduğu görülmüştür. Bu sağlıklı işlevi çok yakından takip eden duygusal tepki verme işlevi olduğu belirlenmiştir. En çok sorun yaşadıkları ve yerine getiremediği işlevin gereken ilgiyi gösterme işlevi olduğu görülmüştür. Bu sağlıksız işlevi çok yakından takip eden davranış kontrolü işlevi olduğu belirlenmiştir. Bazı demografik değişkenlere göre ailenin işlevleri incelendiğinde, bireylerin cinsiyete, evlilik sayısı, evlilik yılları ve çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yaşlarına göre bir tek problem çözme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Ailelerin yaşadıkları bölgelere göre rol işlevinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ailelerin eğitim durumlarına göre duygusal tepki verme ve gereken ilgiyi gösterme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ailelerin eşinin eğitim durumuna göre gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ailelerin ekonomik gelirine göre duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Aile, sağlıklı aile, sağlıksız aile, ailelerin genel işlevleri

ABSTRACT

The Investigation About Families', Living Together, General Functioning In TRNC According To Various Variable

ÖZATA, BesteÇağla

Master's Thesis, Department of Psychological Counselling and Guidance

Supervisor: Asst. Prof. Dr.YelizAkıntuğ

This research aims to establish general family functioning living in North Cyprus, and determine if there is any effect or not about sex, age, location, education, partner's education, year of marriage, number of marriage, number of children and families' financial income and their general functions.

This research's working group is consisted of married adults, who live in every country (Nicosia, Famagusta, Kyrenia, Marpho and Trikomo) in Turkish Republic North Cyprus. The research's data is obtained from 200 individuals, who are randomly selected from each country, Nicosia, Famagusta, Kyrenia, Marpho and Trikomo.

In this Project it is used information about demographic changes, Individual Information Form, formed by researcher and Family Assessment Device, developed by Bulut (1990). In addition, it is investigated that if family assessment device's subscale (Problem Solving, Communication, Roles, Affection Responsiveness,

Affection Involvement, Behaviour Control, General Family Functioning) shows any difference or not according to demographic changes (sex, age, locality, education, partner's education, year of marriage, number of marriage, number of children and families financial income). It is investigated through t test and analysis of variance.

According to the result of Family Assessment Device, it is shown that families are faced minimum problem and they are healthy with general function. Secondly, it is followed by affection responsiveness. On the other hand, affection involvement is the function which has maximum problem and people are bad at to apply. This unhealthy function is followed by behaviour control. When it is investigated families' functions about demographic changes, there is no difference according to individual's sex, number of marriages, year of marriage, and number of children. It is found that according to individual's age there is meaningly difference in problem solving. According to families' location there is meaningly difference in Roles function. According to families' education, there is meaningly difference in affection responsiveness and affection involvement. According to partner's education, there is meaningly difference in affection involvement and behaviour control functions. According to financial income, there is meaningly difference in affection responsiveness, affection involvement and behaviour control functions.

Key word: Family, healthy family, unhealthy family, families general functions

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	xiv
EKLER LİSTESİ.....	xvi

BÖLÜM I

GİRİŞ

1. Problem durumu.....	1
1.2. Problem cümlesi.....	5
1.2. Alt problemler.....	6
1.3. Araştırmanın önemi.....	6
1.4. Araştırmanın amacı.....	8
1.5. Araştırmanın sayıtlıları.....	8
1.6. Sınırlılıkları.....	9
1.7. Tanımları.....	10
1.8. Kısaltmalar.....	11

BÖLÜM II

KONUyla İLGİLİ AÇIKLAMALAR, KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Konuyla İlgili Açıklamalar.....	12
2.1.1. Evlilik ve Evlilikteki Önemli Faktörler.....	12

2.1.2. Aile Tanımı.....	15
2.1.2.1. Ailenin Özellikleri.....	17
2.1.2.2. Sağlıklı Aile	19
2.1.2.3. Sağlıksız Aile.....	20
2.1.3. Ailenin Tipleri.....	22
2.1.3.1. Otoriteye Göre Aile Tipi.....	22
2.1.3.1.1. Ana Ailesi.....	22
2.1.3.1.2. Bölünmez Asaba (Zadruga veya Zadurgayı).....	23
2.1.3.1.3. Ataerkil Aile (Pederşahi Aile).....	23
2.1.3.1.4. Baba Ailesi (Pederi Aile).....	23
2.1.3.2. Hane Halkı Sayısına Göre Aile Tipleri.....	24
2.1.3.3. Eş Âdetine Göre Aile Tipi.....	25
2.1.3.3.1. Çok Eşlilik (Poligami).....	25
2.1.3.3.2. Tek Eşlilik (Monogami)	26
2.1.4. Ailenin Genel İşlevleri.....	26
2.1.4.1. Problem Çözme Becerileri.....	26
2.1.4.2. İletişim Becerileri.....	28
2.1.4.3. Aile İçi Roller	29
2.1.4.4. Duygusal Tepki Verme	30
2.1.4.5. Gereken İlgiyi Gösterme	31
2.1.4.6. Davranış Kontrolü.....	33
2.2. Kuramsal Açıklamalar.....	34

2.2.1. Psikodinamik Aile Kuramı.....	34
2.2.2. Bowen Aile Sistem Kuramı.....	35
2.2.3. Yaşantısal Aile Kuramı.....	36
2.2.4. Davranışçı ve Bilişsel Davranışçı Aile Kuram.....	37
2.2.5. Yapısal Aile Kuramı.....	39
2.2.6. Stratejik Aile Kuramı.....	40
2.2.7. Post Modern Aile Kuramları.....	40
2.2.7.1. Çözüm – Odaklı Aile Kuramı.....	41
2.2.7.2. Öyküsel Aile Kuramı.....	42
2.2.8. Pozitif Aile Kuramı.....	43
2.3. İlgili Araştırmalar.....	44
2.3.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Yapılan Araştırmalar.....	44
2.3.2. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.....	46
2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	51

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	54
3.2. Çalışma Grubu.....	54
3.3. Veri Toplama Araçları.....	58
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	58
3.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği.....	59

3.4. Veri Toplanması.....	60
3.5. Verilerin Analizi.....	61

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birlikte Yaşayan Ailelerin Aile Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarına Göre Genel İşlevleri Nasıldır?.....	62
4.2. Birlikte Yaşayan Ailelerin A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Farklılık Var Mıdır?.....	63
4.3. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Yaşa Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?	64
4.4. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Yaşadıkları Bölgelere Göre Anlamlı Bir Farklılık Var Mıdır?.....	65
4.5. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Eğitim Durumlarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?.....	67
4.6. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Eşinin Eğitim Durumuna Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?	68
4.7. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Evlilik Yıllarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?.....	69
4.8. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Evlilik Sayısına Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?.....	71
4.9. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Çocuk Sayısına Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?.....	72
4.10. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Ailenin Ekonomik Gelirine Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?	74

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Birlikte Yaşayan Ailelerin Aile Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarına Göre Genel İşlevlerine İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	76
---	----

5.2. Birlikte Yaşayan Ailelerin Cinsiyete Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu.....	77
5.3. Birlikte Yaşayan Ailelerin Yaşlarına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	78
5.4. Birlikte Yaşayan Ailelerin Yaşadıkları Bölgelere Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	79
5.5. Birlikte Yaşayan Ailelerin Eğitim Durumlarına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	80
5.6. Birlikte Yaşayan Ailelerin Eşinin Eğitim Durumlarına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	81
5.7. Birlikte Yaşayan Ailelerin Evlilik Yılına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	82
5.8. Birlikte Yaşayan Ailelerin Evlilik Sayısına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	83
5.9. Birlikte Yaşayan Ailelerin Çocuk Sayısına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	84
5.10. Birlikte Yaşayan Ailelerin Ekonomik Gelirine Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu.....	85

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç.....	87
6.2. Öneriler.....	88
6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler.....	88
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	88
KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	100

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya katılan bireylerin demografik değişkenlere göre dağılımı.	55
Tablo 2. Aile işlevlerinin yüzdeler tablosu.	62
Tablo 3. Ailelerin cinsiyete göre A.D.Ö alt ölçek puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları.	63
Tablo 4. Araştırmaya katılan ailelerin yaşlarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler.	64
Tablo 5. Araştırmaya katılan ailelerin yaşlarına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.	65
Tablo 6. Araştırmaya katılan ailelerin yaşadıkları bölgelere göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler.	65
Tablo 7. Araştırmaya katılan ailelerin yaşadıkları bölgelere göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.	66
Tablo 8. Araştırmaya katılan ailelerin eğitim durumlarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler.	67
Tablo 9. Araştırmaya katılan ailelerin eğitim durumlarına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.	68
Tablo 10. Araştırmaya katılan ailelerin eşinin eğitim durumuna göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler.	68
Tablo 11. Araştırmaya katılan ailelerin eşinin eğitim durumuna göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.	69
Tablo 12. Araştırmaya katılan ailelerin evlilik yıllarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler.	70
Tablo 13. Araştırmaya katılan ailelerin evlilik yıllarına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.	71
Tablo 14. Ailelerin evlilik sayısına göre A.D.Ö alt ölçek puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları.	72
Tablo 15. Araştırmaya katılan ailelerin çocuk sayısına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler.	73

Tablo 16. Araştırmaya katılan ailelerin ocuk sayısına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.....	73
Tablo 17. Araştırmaya katılan ailelerin ekonomik gelirine göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler.....	74
Tablo 18. Araştırmaya katılan ailelerin ekonomik gelirine göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları.....	75
Tablo 19. Bölgelere göre boşanma ve evlilik sayıları.....	79
Tablo 20. Evlilik yıllarına göre boşanma oranları.....	83

EKLER LİSTESİ

EK 1. Yönerge	100
EK 2. Kişisel Bilgi Formu	101
EK 3. Aile Değerlendirme Ölçeği	102

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, araştırmanın sayıtlıları ve sınırlılıkları, tanımlar, kısaltmalara yer verilmiştir.

1. Problem durumu

Gelişen dünyada halen daha toplum en küçük yapı birimi olarak aile kabul edilmektedir. Toplumun devamı için aile oluşumları gereklilik arz etmektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’inde geleneksel aile oluşumu zamanla dejenere olsa bile bu günlere kadar gelmiştir. Teknolojinin artması ve gelişimiyle birlikte ailelerde de değişik problemler çıkmaya başlamıştır. Bu problemler; Evliliklerin bireyselleşmesi (aileden uzak yaşama), kadın ve erkeğin toplumdaki eşitliği, iş yaşamındaki eşitliği, eğitim alanındaki kadın- erkek aynı şekilde yer bulması, kişilerin ekonomik bağımsızlığı, teknolojinin insan hayatındaki etkisinin artması ve ailedeki bireylerin rollerinin değişmesi gibi faktörler sayılabilir. Beştepe ve diğerlerine göre; geçmiş dönemlerde ülkemizde tabu olarak kabul edilen, tartışmaya açılmayan hatta bir sorun olarak bile görülmeyen evlilik sorunları, son yıllarda artık daha rahat gündeme getirilebilmektedir. Bunun bir sonucu olarak evlilik içi çatışma ve sorunlar, evlilik danışmanlarından çözüm beklenen konular arasına girmiştir. Bununla birlikte evlilik ve aile terapilerine verilen önem gün geçtikçe artmaktadır.

Aile; evlilik gibi yasal yollarla ve çoğunlukla bir evde yaşayan bireylerden oluşur. Aile temelinde toplumsal bir birim olarak tanımlanır (Akt. Şehitoğlu ve diğerleri, 2009). Aile toplumsal bir birim olabilmesi için evlilik kurumundan yararlanmaktadır. Evlilik toplumun en önemli olgusu olarak tanımlanır ve evrenselliği kabul edilmiş toplumsal kurumdur. Evlilik geçmişimizden bugünüme gelen uzun geçmişi olan ve toplumlardan toplumlara değişen bir olgudur (Şehitoğlu ve diğerleri, 2009). Her toplumda da farklıklar gözlenmektedir. Toplumumuzda evlilik kavramı halen önemli olaylar arasında yer almaktadır. Aile ve aile çevresinde ortaya çıkan sorunlar ve değişimler aynı hızla toplumda da kendisini göstermektedir (ASAGEM, 2010a). Evlilik toplumumuzda bu kadar değerli ve önemliken evlilik içinde yaşanan sorunlar bir o kadar göze çarpmaktadır. Anne-baba arasındaki artan çatışmalar ve evlilikte yaşanan sorunlara çözüm bulunamaması ailenin parçalanması ve boşanma süreci gündeme gelmesine neden olmaktadır. Boşanma ile sonuçlanan bu tür çatışmalardan genellikle zarar gören taraf çocuk ya da çocuklardır. Boşanma oranında görülen artış, birçok toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. TÜİK'in yayınladığı istatistikler bu görüşü desteklemektedir (TÜİK, 2012).

Ailenin tüm toplumlarda benzer özellikleri vardır. Bunlar; Her toplumda farklı yapılarda olsa da evlilik olgusu bulunmaktadır bu ise ailenin evrensellik özelliğini göstermektedir. Aile kurmak toplumun devamını sağlama özelliği taşımaktadır. Sevgi, şefkat anne- babalık, güven ve cinsellik gibi duygusal temellere bağlıdır. Aile bireyin kişiliğinin ve sosyalleşmesinin ilk ve temellerinin atıldığı bir kurumdur. Aile hukuk kuralları çerçevesine serbest bir kurumdur. Kişiler özgür iradeleriyle eş seçme hakkına sahiptir (Könezoğlu, 2006). Son olarak; kişilerin iyi

arkadaşta bekleedikleri özelliklere cinselliğinde eklenmesi ailenin temel özelliği olarak dşinlmektedir.

Aile kurumu değişik şekillerde görülebilir. Aile iletişimine, yapısına göre sağlıklı ve sağlıksız olmak üzere ikiye ayrılır. Sağlıklı aileler, aile fonksiyonlarını çok iyi yerine getirirler. Aile fonksiyonları, insan neslinin devamını, ocuk yetiştirme, aile üyelerinin sevgi, gelişim, bakım ve disiplin ihtiyaçlarını sağlamaktır. Sağlıklı aile de, aile yeleri birbirleriyle iletişimleri çok iyidir ve psikolojik olarak sağlıklıdır. Çok aza çatışma yaşarlar yaşanan çatışmaları da ozmekte başarılıdırlar. Değişikliklere kolay ve başarılı bir biçimde adapte olurlar. Stresli olaylar karşısında başarılı ozmler bulurlar. Aile fonksiyonlarının birçoğunu yerine getiremeyen ailelere sağlıksız aile olarak tanımlanır. Aile yelerinin birbirlerine fazla bağımlı ya da birbirlerinden fazla bağımsız olmaları onların sağlıksız aile olduklarının ispatıdır (Nazlı, 2009).

Toplumbilimcileri tarafından aile tiplerindeki çok fazla sayıda çeşitlilik olduğu iddia edilmiş ise de aile tiplerinin açısından bakıldığında “otorite”, “hane halkı”, “es adedi” esas olarak üç ana grupta toplanabilir (Könezoğlu, 2006).

Aile tipleri otoriter bakımından, ana ailesi, bölünmez asaba, ataerkil aile ve baba ailesi olarak ayrılmaktadır. Ana ailesi, ana akrabalığının geçerli olduğu dayı otoritesi altında ve babanın misafir olarak geldiği bir aile tipidir. Bölünmez asaba, farklı ailelerin bir toprakta klan şeklinde yaşaması ve bu klan da en yaşlı erkeğin reis olarak kabul edilmektedir. Ataerkil aile ise; Baba otoritesini dinden alır ve dinin sürdürülmesi ile görevlidir. Kadının hiçbir söz hakkı bulunmamakla birlikte, erkeğin atalarının dinine bağlıdır. Baba ailesi, Ataerkil aile tipindeki babanın sınırsız

hâkimiyetini devletin tarafından müdahale edilerek çocuğa ve anneye hak ve sorumluluklar verilmiştir.

Hane halk sayısına göre aile tiplerine bakıldığında ise, büyük aile ve küçük (çekirdek) aile olarak ikiye ayrılmıştır. Büyük aile de kendi içerisinde kök ve birleşik aile olarak ikiye ayrılmaktadır. Büyük aile; ana baba ve evli oğullarının esi ve çocukları dâhil olmak üzere ikiden fazla ailenin bir arada yaşaması olarak tanımlanmaktadır. Bu aile tipi değişik toplumlarda ise kök aile, anne - baba ve çocuklar, büyük tek oğuluyla ve eşi, onun çocuklarıyla bir arada yaşanan aile tipidir. Birleşik aile ise, ana - baba tüm erkek çocuklar ile bekâr kızlar ve evlenen erkeklerin esleri ve çocuklarından meydana gelir. Küçük aile ise çift ve evlenmemiş çocuklardan oluşan ailedir. Çocuklar evlendiğinde bir başka küçük aile oluştururlar.

Son olarak ise eş âdetine göre aile tipi, tek eşlilik ve çok eşlilik olarak iki temel gruba ayrılmıştır. Çok eşlilik ise daha sonra kendi içinde tekrar bir koca birden fazla kadın ve bir kadın birden fazla erkek olarak ayrıldığı görülmüştür. Tek eşlilik, aile hukukunun gelişmesiyle birlikte bir kadın ve bir erkeğin evlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir koca birden fazla kadın, bir adamın birden fazla kadınla evlenmesidir. Bir kadının birden fazla erkekle evlenmesi ise, kadın nüfusunun azlığı nedeni ile erkeklerin bir kadını paylaşmak zorunda kalmalarından dolayı bu tip çok eşlilik söz konusu olmuştur (Könezoğlu, 2006).

Birçok araştırmacı ailenin işlevlerini farklı çeşitlerde inceleyebilmektedir fakat bu araştırmada ailenin genel işlevlerinde yer alan alt başlıklar şu şekilde ele alınmaktadır; problem çözme becerileri, iletişim becerileri, aile üyelerinin rolleri, duygusal tepki verme, ailede gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü olarak

belirlenmiştir. Problem çözme, ailenin işlevlerini yerine getirebilmesi için maddi ve manevi sorunlarını çözebilme becerisi olarak ele alınmaktadır. İletişim, aile üyeleri arasında sözlü iletişime açık olması, söylemek istediklerini birbirlerine direk olarak söyleyebiliyorlar mı yoksa söyleyemiyorlar mı sorularını incelenmektedir. Kullanılacak envantere rol kavramı, işlevsel bir aile, çocukların ve ebeveynin beslenme, büyütme, bakımı ve destekleme, kişisel gelişimini sağlayacak şekilde rollerin belirlenmesi gerekmektedir. Duygusal tepki verme, aile üyeleri birbirlerine yaşadıkları iyi (sevinç, mutluluk) veya kötü (üzüntü, korku) duyguları aktarabilmesi olarak ele alınmıştır. Gereken ilgiyi gösterme, aile üyelerinin birbirlerine gösterdiği bakım, ilgi ve sevgi olarak ele alınmıştır. Davranış kontrolü kavramıyla psikolojik ve sosyal tehlike karşısındaki davranışlar değerlendirilir. Ayrıca, ailenin kendi üyelerinin davranışlarına belli standart kurallar koymasını ve bu noktadaki düzenleme ve disiplini açıklanmaktadır (Bulut, 1993).

Yukarıda ifade edildiği gibi, aile geçmişten günümüze değişerek ve gelişerek toplumun en küçük yapı taşı olarak gelmiştir. Aile toplumun vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bu nedenle ailenin “sağlıklı” veya “sağlıksız” oluşu tespit edilmesi toplumun refahı için önem taşımaktadır.

1.1. Problem cümlesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’inde birlikte yaşayan ailelerin Aile Değerlendirme Ölçeği sonuçlarına göre genel işlevleri nasıldır?

1.2. Alt problemler

1. KKTC' de birlikte yaşayan ailelerin Aile Değerlendirme Ölçeğinin (A.D.Ö) alt ölçek puanları ile cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. A.D.Ö alt ölçek puanları ile yaşa göre anlamlı bir farklılık görülmekte midir?
3. A.D.Ö alt ölçek puanları ile yaşadıkları bölgelere göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. A.D.Ö alt ölçek puanları ile eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık görülmekte midir?
5. A.D.Ö alt ölçek puanları ile eşinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık görülmekte midir?
6. A.D.Ö alt ölçek puanları ile evlilik yıllarına göre anlamlı bir farklılık görülmekte midir?
7. A.D.Ö alt ölçek puanları ile evlilik sayısına göre anlamlı bir farklılık görülmekte midir?
8. A.D.Ö alt ölçek puanları ile çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık görülmekte midir?
9. A.D.Ö alt ölçek puanları ile ailenin ekonomik gelirine göre anlamlı bir farklılık görülmekte midir?

1.3. Araştırmanın önemi

Toplumumuz hızla gelişmekte ve değişmektedir. Bu değişim ve gelişim ilk olarak aileleri etkilemektedir. Geniş aile tipinden küçük aileye geçiş süresinde aile içindeki roller, aile içindeki iletişim şekilleri, problemleri ve bu problemlere bulunan

çözüm yolları aynı zamanda yaklaşımları, duygularını ve ilgilerini gösterme biçimlerinde değişimler meydana gelmektedir. Bu değişimlere bazı aileler kolay adapte olurken bazıları güçlükler yaşayabilmektedir.

Bu nedenle ülkemizde değişen aile işlevlerine yönelik çalışmalara ihtiyaç artmaktadır. Ülkemizde aile işlevleri hakkında bilimsel verilere rastlanmamış olması ve yapılacak başka araştırmalara yol gösterici olması düşünülmüştür. Bu araştırmanın önemini daha da artmaktadır. Türkiye'deki araştırmalardan farklı örneklem ile aile işlevlerini incelendiği görülmektedir. Örneğin; ruh sağlığının aile işlevine etkisi (Bulut,1993), intihar girişiminde bulunan bireylerin aile işlevleri (Palabıyıkoglu,1992), öğretmen adaylarının aile işlevleri (İkiz ve Yörük,2013), Bipolar bozukluğu olan kişilerin aile işlevleri (Ünal,2002) gibi konuların incelendiği görülmektedir.

Bu araştırmanın temel önemi, KKTC' deki ailelerin genel yapısının sağlıklı, sağlıksız oluşunun tespit edilmesidir. Araştırmanın sonucundaki verilerin psikolojik danışmanlara ve aile danışmanlarına yol göstereceği veya fikir oluşturulacağı düşünülmektedir. Okul Psikolojik danışmanlarına, okullardaki aile eğitimlerinde, aileleri bilgilendirmek amaçlı sunulabilir. Ayrıca Psikolojik danışmanlar geleceğin ailelerini oluşturacak olan öğrencilere sağlıklı aile hakkında bilgiler verilerek yeni nesillerin bilgilenebilirliği sağlanabilir. Ülkemizdeki sosyal hizmetler, aile danışma merkezleri vb. gibi kurumlara KKTC' deki aile yapıları hakkında bilgi verici ve fikir edinebilecekleri kaynak olması açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın amacı

Bu araştırma ailelerin, ailenin yapısal ve örgütsel özelliğini, aile üyeleri arasındaki etkileşimi, “sağlıklı” ve “sağlıksız” olarak ayırt edebilecek şekilde tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, bu araştırmada KKTC’ deki ailelerin evlilikte problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü, genel işlevleri araştırılacaktır (Kalyencioğlu ve Kutlu, 2010). Böylece KKTC’ de yaşayan ailelerin genel işlevlerinin tespit edilmesi araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın diğer amacı ise, bireylerin aile işlevlerini değerlendirmede; cinsiyet, yaş, yaşadıkları bölge, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, evlilik yılı, evlilik sayısı, çocuk sayısı ve ailenin ekonomik geliri ile ailenin genel işlevlerine etkisi olup olmadığı saptanmasıdır.

1.5. Araştırmanın sayıtları

1. Bu çalışmada incelen araştırma gurubu 2012-13 yılında KKTC’ de birlikte yaşayan evli kişileri temsil etmektedir.
2. Aile değerlendirme ölçeğindeki soruları Türk ailelerin genel işlevlerini değerlendirmede yeterlidir.
3. Aile değerlendirme ölçeğinden alınan puanların ortalamaları, ailelerin işlevlerini nasıl değerlendirdiklerini göstermektedir,

4. Tanımlanan tüm aile işlevlerinden iki ve ikinin üstünde puan alan aileler “sağlıklı aile” olarak kabul edilmiştir,
5. Aile üyelerinin sorulara doğru cevap verdiği kabul edilmiştir.

1.6. Sınırlılıkları

1. Bu çalışma 2012-13 yılındaki KKTC’ de birlikte yaşayan evli kişilerle sınırlıdır. Ülkemizde bulunan tüm ailelere ulaşılamayacağından belli örneklem sayısı ile çalışılmıştır.
2. Bu çalışma, araştırmadaki evli kişiler resmen evli olanlar ve bir evde yaşayanlar ile sınırlıdır. Bekâr, boşanmış, nişanlı, resmi evlilikleri olmadan bir evde yaşayan çiftler veya eşi vefat etmiş kişiler araştırma kapsamına alınmamıştır.
3. Bu çalışma, araştırmada kullanılan aile değerlendirme ölçeğinde bulunan soruların kapsamı ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Aile: “Biyolojik veya psikolojik bağları olan ve aralarında tarihsel, duygusal ve ekonomik bir birliktelik olan ve kendilerini aynı evin üyeleri olarak hisseden bireylerin oluşturduğu birliktir.” (çvr. Keklik ve Yıldırım, 2012: 5)

Sağlıklı aile: “Sorunlarını bir araya gelerek çözebilen, birbirine duygusal olarak bağlı ve özgürlüklerini önlemeyecek şekilde ilgili, herkesin kendisinden beklenen rolü etkili bir biçimde yerine getirebildiği, birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmayacak şekilde kontrol edebilen ve aralarında açık, rahat ve dolaysız bir iletişim bulunan aileleri, işlevlerini yerine getirebilen, sağlıklı aileler olarak tanımlanmaktadır” (Işıloğlu, 2006:9).

Sağlıksız aile: Sürekli ve uzun süren kavgalar, maddi konularda ortak bir karar alamama, duygusal ihtiyaçların karşılanmaması, çocuklardan dolayı anlaşmazlıklar, cinsel hayatta mutsuzluk ve sadakatsizlik gibi sorunları olan ailelerdir (Bulut, 1993; Işıloğlu, 2006; Nazlı, 2009).

Aile işlevleri: Bu araştırmada aile işlevleri; problem çözme becerileri, iletişim becerileri, aile üyelerinin rolleri, duygusal tepki verme, ailede gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü ve genel işlevleri olmak üzere yedi alt başlık olarak belirlenmiştir (Bulut, 1993).

1.8. Kısaltmalar

KKTC: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

A.D.Ö: Aile Değerlendirme Ölçeği

ASAGEM: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

TUIK: Türk İstatistik Kurumu

SPSS: (Statistical PackagesfortheSocialSciences) Sosyal Bilimlerde İstatistik Paketi

PRÇ: Problem çözme

İLT: İletişim

DTV: Duygusal tepki verme

GİG: Gereken ilgiyi gösterme

DVK: Davranış kontrolü

GNF: Genel foksionlar

BÖLÜM II

KONUyla İLGİLİ AÇIKLAMALAR, KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Konuyla İlgili Açıklamalar

Bu bölümde evlilik, aile, ailenin özellikleri, sağlıklı aile, sağlıklı aile, aile tipleri ve ailenin genel işlevleri ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.1. Evlilik ve Evlilikteki Önemli Faktörler

Toplumumuzda bireylerin aile kurulabilmesi için evlilik olayının gerçekleştirmeleri gerekir. Evlenme insan hayatının en büyük olaylarından birisidir ve evrenselliği kabul edilmiş toplumsal olgudur. Geçmişten günümüze gelirken kültürel etmenlerden değişikliğe uğramıştır (akt. Turgut ve diğerleri, 2009). Evlilik sürecinin ilk basamağı olan eş seçme kararı bile kültürden kültüre hatta aynı kültür içerisinde fakat ekonomik ve eğitim düzeyine göre değişiklikler göstermektedir. Genel olarak evlilik tanışma, söz, nişan, evlilik ve düğün aşamalarından geçmektedir. Nasıl gelişecek konusunda ise mevcut toplumun etkisi yine vardır (Turgut ve diğerleri, 2009). Eskiden olduğu gibi günümüzde de halen önemini ve değerini kaybetmeden devam etmektedir. Tüm evlilikler bir ömür boyu sürmek ve mutlu ve huzurlu olmak, geleceğe dönük bazı planlar (aile kurma, çocuk sahibi olmak, yalnız kalmamak) gerçekleştirmek için yapılmaktadır.

Evliliği biraz daha detaylandırmamız gerekirse; geleceğe yönelik umut, çaba ve beklenti, sevgi, anne – baba olma rolü, dayanışma ve cinsel doyumu da içine kapmak gerekmektedir. İki insan birbiri için en iyi seçim olduklarını düşündükleri zaman evlenme kararı verilmektedir (akt. Turgut ve diğerleri, 2009). Evlilikte; çiftlerin aileleri, mizah farkları, kültürleri, düşünce yapıları, ben den bize geçişteki sorunlar, erkeğin ve kadının sorumluluğa bakış açısı eşlerin sorun yaşamalarındaki etmenlerdir. Evlilik kurumunda hem kadının hem de erkeğin çaba harcaması gerekmektedir. Ve eğer gerekirse bu işin uzmanlarından destek alınması gerekmektedir. Bu işin uzmanlarından, iletişimde yaşanan sorunlardan, ben değil de biz olmaya çalışırken yaşanan sorunlardan, birlikte yaşamada yaşanan sorunlardan, düşünce uyumsuzluğunda birbirlerine nasıl anlayışlı olması gerektiği gibi konularda yardım alınabilmektedir. Eğer evlilikte yaşanan sorunları çözüm yoluna götürülmezse ilişki sürekli çatışma odaklı olmaya başlamaktadır (Turgut ve diğerleri, 2009).

Türkiye'deki krize müdahale merkezinin yayınlamış olduğu 1991-92 yılı içeren istatistiklere bakıldığında medeni durumu evli olan bireylerin kriz olguları %57.78 olduğu sonucunu elde edilmiştir (Palabıyıköğlü, 1992). Başvuru nedenlerine bakıldığında eş ve evlilik sorunları diğer bulgulara nazaran daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Eş ve evlilik sorunları altında yer alan sorunlar ise; eşi ile ilişki kurmakta güçlükler, iletişim sorunları, eşin bir başkası ile evlilik dışı ilişkisi, eşlerden birinin boşanma isteği, fiziksel saldırganlık, Anne-baba ile anlaşmazlık, çatışma, eşin çocuklarla iletişim kopukluğu, aile üyelerinden destek alamama gibi sorunlar bulunmaktadır (Palabıyıköğlü, 1992).

Araştırmacılar evliliğın dört önemli faktörü olduğundan bahsetmişlerdir. Bunlar; evlilikte uyum, kişisel özellikler, yakınlık ve problem çözmedir. Evliliklerde yaşanan uyum bozukluklarının esas nedenleri geçmiş yaşantıları değil eşlerin evlilik rollerine ve kendi çatışmalarının çözümlenememesinden kaynaklanmaktadır. Aynı fikri savunan Lavee, McCubbin ve Olson (1987) ve Wring ve McElrath (1981), da araştırmasında yer vermiştir(akt. Akar ve diğerleri, 2005). Eşlerde birinin depresif özellikleri olmasının evlilikte ki uyumu bozduğu ve diğer eşinde bu tavırlardan etkilenerak evliliğı bir çatışmaya sürüklendiğı ortaya çıkmaktadır. Evlilikte sızlanma davranışları sorunları daha çok arttırdığı görülmektedir. Sorunları çözüme becerilerini kullanan bireyler ne kadar pratik yaparsa o kadar becerileri güçlenir ve aynı zamanda evlilik içindeki sorunlarında azaldığı görülmektedir. Eşler arasındaki mizah ve duyguların ifade edilmesi evlilikteki uyumu artırmaktadır (Akar ve diğerleri, 2005).

Başarılı çatışma çözümleri olan bir evlilikteki çocukların da ailelerinden örnek alarak sorunlarını başarılı bir şekilde atlattıkları belirtilmiştir. Davies ve Cummings (1994) bu görüşü destekler niteliğinde araştırmaları bulunmaktadır (Akar ve diğerleri, 2005). Eşlerin sürekli birbirleriyle kavga etmeleri evliliğın iyi gitmediğı anlamına gelmeyebilir. Eşlerin anlaşamadıkları konular olabilir fakat konuşarak çözüldüğünde, fiziksel şiddet uygulama aşamasına gelmemiş ise, ilişki yıpranmamışsa o evlilik için iyi evlilik bile denilebilmektedir. Eşler sorun çözerken, birbirlerini dinlemeleri ve sorun hakkındaki düşüncelerini öğrenme eğiliminde olmaları beklenmektedir. Bu şekilde yaklaşıldığında sorunların çözümünde ortak bir yol izlenebilmektedir. Evlilikteki çatışmaları çözüme en önemli unsur görüldüğü gibi sağlıklı iletişimidir. Aile sorunlarını çözmekte ve evliliğın uyum içinde ilerlemesini sağlamaktadır. İletişimi iyi değilse ve içsel etmenlerde(

huzursuzluk, mutsuzluk) de sorunlar varsa bu evlilik içinde soruna ve hatta eşlerin birbirlerine karşı öfke ve düşmanlığa yol açabilmektedir (Akar ve diğerleri, 2005). Thomas N. Bradbury ve Catherine L. Cohan'nın (1997) yapmış oldukları araştırmada evlilikte sorunlar olduğunda buna mizah kullanarak yaklaşmak sorunlardan kaçışın olduğu fakat çözüm bulucu olmadığı için sonunda beklenen, sorunlu ve mutsuz bir evliliğe yol açabilmektedir (Akar ve diğerleri, 2005). Çiftler ciddi durumlarda mizah kullanmayarak evlilik ilişkilerini daha iyiye götürebilmektedir. Evlilikte eşitçi ve yapıcı iletişimi kullanan çiftlerde evlilik uyumunun daha yüksek olduğunu, tersi durumlarda ise evlilik uyumu düşük olduğu görülmektedir (Akar ve diğerleri, 2005).

2.1.2. Aile Tanımı

Bu konuda ilgili literatür incelendiği zaman ailenin birçok tanım görülmektedir. Tanımlama yapılırken aile ile ilgili akademik veya meslek olarak ilgilenenler, farklı meslek gruplarındaki kişiler veya toplumda yaşayan bireyler farklı açılardan ele alarak tanımlandığı görülmektedir. Aile kavramı ortak bir tanım altında toplanamamıştır fakat genel olarak incelendiği zaman aile tanımı benzerlikler göstermektedir (Ağdemir,1991 ; Gürakar, 1991 ; Könezoğlu, 2006 ; Işıloğlu,2006 ; Şehitoğlu ve diğerleri,2009).

Aile; evlilik gibi yasal yollarla ve çoğunlukla bir evde yaşayan bireylerden oluşur (Akt. Şehitoğlu ve diğerleri,2009).

Aile; evlilik ve kan bağına dayanan, eşler, çocuklar ve kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu içindeki en küçük topluluktur (Ağdemir, 1991).

Köknel'e göre aile, evli bireylerin, kan bağı olan çocuklar veya evlat edinme yoluyla elde edilen çocuk bağları olan kişilerin bir evde yaşayıp, ortak geliri paylaşan, kendilerine ait görgü, inanç ve değerleri bulunan ve toplum içinde rolleri, iletişimleri, toplumdaki etkileniş düzeyleri olan en küçük toplumsal kurumdur (Akt. Gürakar ve Ağdemir, 1991).

Ozankaya' ya göre ise; aile, nesillerin çoğalması, toplumsallaşmanın ilk ve etkili biçimde öğrenildiği, cinsel ilişkilerin gerçekleştiği, esler ve ana-baba-çocuk arasında belli ölçüde içten, sıcak, güven verici ilişkileri barındıran, içinde bulunulan toplumsal konumuna göre ekonomik etkinliklerin az ya da çok yer aldığı toplumsal kurum olarak tanımlanmıştır(Akt. Könezoğlu, 2006).

Richter ise aileyi, insanların birbirleriyle en yakın ve yakın olduğu kadar da karmaşık ruhsal etkileşim yaşadıkları bir ortam olarak tanımlamaktadır. Bu etkileşimler iç ve dış çevreden de etkilenmektedir. Aileyi incelerken bunların göz ardı edilmemesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Richter için bireysel rollerin neler olduğunun bilinmesinin, aile üyelerinin birbirleriyle ilişkisinin, roller çerçevesinde incelenmesinin çok önem taşıdığını vurgulamıştır. Aile ortamı bireylerin kişiliği belirleyen en önemli ortam olarak düşünülmektedir. Bireyin içinde yaşadığı aile ile sürekli etkileşimde olan kişi olgunlaşmakta ve gelişmektedir. Bu süreç toplum içinde çok önemli bir olgudur. Bu nedendir ki, aile ve aile içindeki ilişkiler çok önem taşımaktadır (Işıloğlu,2006).

Genel olarak literatür incelendiği zaman aile, “biyolojik veya psikolojik bağları olan ve aralarında tarihsel, duygusal ve ekonomik bir birliktelik olan ve kendilerini aynı evin üyeleri olarak hisseden bireylerin oluşturduğu birliktir.” (çvr. Keklik ve Yıldırım, 2012: 5).

2.1.2.1. Ailenin Özellikleri

Ailenin tüm toplumlarda benzer özellikleri vardır. Bunlar; her toplumda farklı yapılarda olsa da evlilik olgusu bulunmaktadır bu ise ailenin evrensellik özelliğini göstermektedir. Fakat evlilik içindeki görevler ve roller ülkeden ülkeye toplumdan topluma ve dinden dine farklılık göstermektedir. Her ne kadar kadın aktif olarak sosyal hayata girmiş olsa da yinede ülkeler arası büyük farklılıklar gözlenmektedir. Değişen ve gelişen toplumda aile temellerinin görevlerinin ve kavramlarının da değiştiği söylenebilir (Könezoğlu, 2006; ASAGEM, 2010a).

Aile sevgi, şefkat anne- babalık, güven ve cinsellik gibi duygusal temellere bağlıdır. Sevgi, karşısındaki kişiye bağlılık ve yakınlık için çok önemli bir duygudur. Sevginin ön planda olduğu ilişkilerin temelleri daha sağlam olduğu düşünülmektedir. Aile içindeki sevgi ve şefkat duyguları çocuğun gelişimi açısından önemlidir. Aile üyelerinin toplumda sağlıklı bir şekilde yer alabilmesi içinde önemlidir. Aile içinde sevgiyi destekleyen ve aşkın uzun sürmesini sağlayan diğer bir etmen ise sağlıklı cinsel hayattır. Ailenin devamlılığı için güven ve cinsellik önemli bir yer tutmaktadır. Evlilikte yaşana cinsellik yakınlığı ve sevgiyi canlı tutmayı sağlamaktadır. Cinselliğin bir diğer önemi ise toplumun devamını sağlama özelliğidir. Toplumun büyüüp gelişmesi için aile kurumundan yararlanmaktadır (Könezoğlu, 2006; Özgüven, 2000; ASAGEM, 2010a; Canel, 2012).

Ailenin bir diğer özelliği ise eski zamanlardan beri halen günümüze kadar gelen korunma ve birlikte yaşama işlevidir. İnsanın en temel fizyolojik ihtiyaçlarından; barınma, beslenme, gelişme, büyüme ve çevreden gelen tehlikelere karşı korunma gibi gereksinimlerini doyurmaktadır. Aile nesilden nesile gelen, kendi

varlığını ve toplumun varlığını koruma özelliğini sürdürmüştür (Gökçe, 1990; Kır, 2011).

Aile bireyin kişiliğinin, sosyalleşmesinin ve toplumsallaşmasının temellerinin atıldığı ilk adımdır. Toplumsallaşma, bireyden bireye geçen bilgi birikimi, davranış ve değerlerin aktarım sürecidir. Aile toplumun tanındığı; örf ve adetlerin öğrenildiği yerdir. Her toplum kendine özgü değerlere sahiptir. Ailenin toplumun değerlerini çocuğa aktarmak gibi önemli bir görevi vardır. Toplumun kendine has değerlerinin devamlılığı için çok önem taşımaktadır. Örneğin; Türk toplumunda misafir perverlik, hoşgörü, yardımlaşma ve dayanışma gibi özelliklere sahiptir. Bu bilgilerinde nesilden nesile aktarılması için önemlidir (Gür ve Kurt, 2011; Könezoğlu, 2006; ASAGEM, 2010a; Colman, 2003)

Aile toplumsal cinsiyetin öğrenildiği yerdir. Erkek çocukları babalarından baba rollerini öğrenirler. Kız çocukları ise annelerinden kadınlık rollerini öğrenirler. Kadınlık ve erkeklik rolleri ilk olarak ailede pekiştirilmektedir. Toplum açısından yanlış görülen roller cezalandırılırken, uygun görülen rollerde pekiştirilmektedir. (Güngör, 1998; ASAGEM,2010a).

Aile hukuk kuralları çerçevesine serbest bir kurumudur. Kişiler özgür iradeleriyle eş seçme hakkına sahiptir (Könezoğlu, 2006). Son olarak; kişilerin iyi arkadaşta bekledikleri özelliklere cinselliğinde eklenmesi ailenin temel özelliği olarak düşünülmektedir.

Genel olarak ailenin; evrensel, temel duyguların geliştirme, toplumun devamlılığını sağlama, korunma ve birlikte yaşama, toplumun değerlerinin aktarılması ve toplumsal cinsiyeti öğretme gibi özelliklerinden bahsedilebilir.

2.1.2.2. Sağlıklı Aile

“Epstein ve Bishop göre,sorunlarını bir araya gelerek çözebilen, birbirine duygusal olarak bağlı ve özgürlüklerini önlemeyecek şekilde ilgili, herkesin kendisinden beklenen rolü etkili bir biçimde yerine getirebildiği, birbirlerinin davranışlarını aşırıya kaçmayacak şekilde kontrol edebilen ve aralarında açık, rahat ve dolaysız bir iletişim bulunan aileleri, işlevlerini yerine getirebilen, sağlıklı aileler olarak tanımlanmaktadır” (Işıloğlu, 2006:9).

Ailenin sağlıklı olmasındaki en önemli etken aile bireyleri arasındaki iletişimin kaliteli olmasıdır. Sağlıklı ailelerde demokratik bir tartışma ortamı vardır herkes birbirinden farklı olsa bile fikirlerini ortaya koyar. Önemli olan herkesin kabul edeceği ortak kararı birlikte almaktadır. Çatışma çözüme konusunda başarılıdırlar. Ailede gelişen durumlara kolay ve başarılı bir şekilde üstesinden gelirler. Aile üyeleri birbirlerine bağımlı değil bağlıdırlar (Bulut, 1993; Nazlı, 2009; Işıloğlu, 2006; Çvr. Keklik ve Yıldırım, 2012).

Bireyler aile içinde kendi kapasitelerini en üst düzeyde gösterebilirler. Bireyler özgürce ve kendilerini gerçekleştirebilirler. Sağlıklı ailelerde belirli sınırları ve kuralları vardır fakat bu kurallar ve sınırlar katı değildir ve belli durumlara göre değişim gösterebilirler. Ailedeki kurallar genellikle çocuklar için konulur ve çocuklar büyüdükçe ortak kararlar yeniden düzenlenir. Ailedeki kurallar bütün aile bireyleriyle konuşularak alınır (Bulut, 1993; Nazlı, 2009; Işıloğlu, 2006; Çvr. Keklik ve Yıldırım, 2012;Canel, 2012).

Sağlıklı ailelerdeki roller açık ve belirgindir. Her bireyin rollüde birbirlerinden farklılığı ve aynı zamanda devamlılığı olduğu söylenebilir. Roller açıkça belirlenmiş ve esnekler. Eğer ailedeki üyelerden biri rollünü yerine getiremezse diğer üye geçici bir süreliğine onun rollerini üstlenmektedir. Bu durum sorunsuzca yapılır. Sağlıklı ailelerde cinsel kimliklerin farklılıklarına saygı duyulur ve hiçbir cinsiyet birbirinden üstün olarak görülmez. Eşler birbirlerini destekler, bağımsızlıklarını korurlar, ihtiyaçlarını doyuma ulaştırırlar ve bireysel farklılıklarını kabul ederler, duygularını paylaşma ve anlamaya özen gösterirler, birlikte zaman geçirirler ve bu zaman sürecinde ilgi ve sevgilerini birbirlerine gösterirler (Bulut, 1993; Nazlı, 2009 ; Işıloğlu, 2006; Çvr. Keklik ve Yıldırım, 2012).

Çocuklar ailelerini model alırlar ve eğer ailede bahsedildiği gibi sağlıklı bir ortam var ise çocuğun diğer çevresinde de ilişkileri sağlıklı olacaktır. Ailelerde gösterilen sevgi, şefkat, sabır, tartışma ortamında kullanılan çözüm yolları, anlayış, hoşgörü, üslupları ve tavırları çocuklar tarafından izlenilir ve ileriki yaşamlarında bu tarz tavırlar sergilemektedirler (Canel, 2012).

2.1.2.3. Sağlıksız Aile

Sağlıksız aile, birbirleriyle iletişimleri düşük, ben merkezci, birbirlerine çok az bağılırlar, duygularını ifade etmekte güçlük yaşayan, gerçekte istediklerini kendilerini farklı göstermek adına saklamayı tercih ederler. Sağlıksız ailelerde; sürekli ve uzun süren kavgalar, maddi konularda ortak bir karar alamama, duygusal ihtiyaçların karşılanmaması, çocuklardan dolayı anlaşmazlıklar, cinsel hayatta

mutsuzluk ve sadakatsizlik gibi sorun yaşanmaktadır (Bulut, 1993; Işıloğlu, 2006; Nazlı, 2009).

Sağlıksız ailelerde kurallar katı, değişime ve esnekliğe kapalıdır. Toplumun veya günümüz koşullarının değişmesine rağmen bu tip ailelerde değişime direnç, yozlaşma ve sert tepkiler verilmektedir. Çocuklar veya eş sorgulamaya çalıştığında ise açıklama yapmam, aynı ve anlamsız cevaplar tekrarlanması gibi davranışlar gözlenmektedir (Canel, 2012).

Bu tür ailelerde, aile üyeleri birbirlerine öfke, kırgınlık, nefret ve uzun süre küskünlük gibi duygular yaşamaktadırlar. Ailede yaşanan sorunları çözmekte zorluklar, birbirleriyle empati kurmakta zorlanmalar, birbirlerine karşı anlayışsız ve tartışmalarda hakaret içerici cümleler sergiledikleri gözlenmiştir (Canel, 2012).

Sağlıksız ailelerin iki değişik türü göze çarpmaktadır. Bu tür ailelerin birbirlerinden ya kopuk ya da iç içe oldukları gözlenmektedir. Kopuk aileler, aile üyelerin iletişimleri az ve birbirlerinden bağımsızdırlar. Bu tür ailelerde yardımlaşma yok denecek kadar azdır, yardımlaşma görüldüğü noktalarda ise aile üyesinin çok ciddi bir durumla karşılaştığı zamandır. Aile üyeleri duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını aile içerisinde karşılayamazlar (Nazlı, 2009; Canel, 2012).

İç içe aileler; aile üyeleri çok yakındırlar ve birbirleriyle ilişkileri fazla ve çok yoğundur. Aile üyeleri birbirlerinin işlerine fazla karışmakta ve aile üyelerinin aralarında sınırlar yok denecek kadar azdır. Bu tür ailelerde çocukların bağımsızlık ve sosyalleşme gibi özellikleri gelişmemektedir (Nazlı,2009;Canel,2012).

Sağlıksız ailelerdeki üyeler birçok risk altındadır. Yapılan araştırmalarda bu sözü doğrular niteliktedir. Depresyon, cinsel taciz olayları, madde bağımlılığı,

çocuklarda gelişim bozuklukları, aile içi şiddet, uyum bozuklukları ve psikolojik rahatsızlıklar gibi riskli durumlar görülebilmektedir (İşiloğlu,2006; Nazlı,2009; Çvr. Keklik ve Yıldırım, 2012).

2.1.3. Ailenin Tipleri

Toplumbilimcileri tarafından aile tiplerindeki çok fazla sayıda çeşitlilik olduğu iddia edilmiş ise de aile tiplerinin açısından bakıldığında “otorite”, “hane halkı”, “es adedi” esas olarak üç ana grupta toplanabilir (Könezoğlu, 2006).

2.1.3.1. Otoriteye Göre Aile Tipi

Aile tipleri otoriter bakımından, ana ailesi, bölünmez asaba, ataerkil aile ve baba ailesi olarak ayrılmaktadır.

2.1.3.1.1. Ana Ailesi

Ana ailesi, ana akrabalığının geçerli olduğu dayı otoritesi altında ve babanın misafir olarak geldiği bir aile tipidir. Çocuklar babalarıyla hukuki ve sosyal ilişkileri yoktur. Bu ailelerde annelerin konumu daha yüksektir. Annenin akrabalarıyla bir evde yaşamakta ve akrabalık ilişkileri annenin ailesinden sürmektedir. Bu aile tipi toplumun göçebe hayattan vazgeçtiklerinde ortaya çıkmıştır. Aileye yeni üye katıldığında ise sadece anne tarafından akrabalarıyla ilişkide bulunması ve anne soyunu örnek almaktadır. Kadınlar çocukların yemelerinden, bakımından ve korunmasından sorumludur. Bu ailelerde mallar ortaktır. Eskimolar, amazonlarda

yaşayan kabilelerde avcılık ve toplayıcılık yapan ailelerde görülmektedir (Könezoğlu, 2006; Erdem ve Sayılğan, 2011; Bozkaya, 2012; Eşsizozğlu, 2012).

2.1.3.1.2. Bölünmez Asaba (Zadruga veya Zadurgayı)

Bölünmez asaba, farklı ailelerin bir toprakta klan şeklinde yaşaması ve bu klan da en yaşlı erkeğin reis olarak kabul edilmektedir. Aile reisi, aileyi korunmasından ve mal idaresinden sorumlu kişidir. Akrabalık ilişkileri babanın tarafında yürütülür bundan dolayıdır ki babanın akrabalarıyla evlenmek yasaktır. Aile üyeleri birbirleriyle eşittir. Bu aile yapısında anne babanın çocuklar üzerinde söz hakkı ve özel mülk yoktur (Könezoğlu, 2006; Canatan ve Yıldırım, 2011).

2.1.3.1.3. Ataerkil Aile (Pederşahi Aile)

Ataerkil aile ise; Baba otoritesini dinden alır ve dinin sürdürülmesi ile görevlidir. Kadının hiçbir söz hakkı bulunmamakla birlikte, erkeğin atalarının dinine bağlıdır. Ataerkil aile, Roma ve Çin ailesi de denmektedir. Bu ailede suçu kim işlerse işlesin suç babaya aittir. Baba ailedeki tüm mallardan sorumludur ve tek söz hakkı olan kişidir. Bu ailede baba, aile üyelerini satmak, kiralamak, hapsedmek ve gerektiğinde öldürme hakkına sahiptir (Könezoğlu, 2006; Erdem ve Sayılğan, 2011; Bozkaya, 2012; Eşsizozğlu, 2012; Güneş, 2012).

2.1.3.1.4. Baba Ailesi (Pederi Aile)

Baba ailesi, Ataerkil aile tipindeki babanın sınırsız hâkimiyetini devletin tarafından müdahale edilerek çocuğa ve anneye hak ve sorumluluklar verilmiştir. Ailede ortak mal ve mal kullanımı vardır. Mal konusunda çocuk hem anne tarafından hem de baba tarafından yararlanmaktadır. Miras hakları vardır. Pederşahi aileden

farkı ise bu ailelerde sadece baba hâkimiyeti yoktur, annenin de aynı şekilde söz hakkının olduğu aile tipidir (Könezoğlu, 2006; Canatan ve Yıldırım, 2011).

2.1.3.2.Hane Halkı Sayısına Göre Aile Tipleri

Hane halk sayısına göre aile tiplerine bakıldığında ise, büyük aile ve küçük (çekirdek) aile olarak ikiye ayrılmıştır (Könezoğlu, 2006; ASAGEM, 2010b).

Büyük aile; ana baba ve evli oğullarının esi ve çocukları dâhil olmak üzere ikiden fazla ailenin bir arada yaşaması olarak tanımlanmaktadır. Büyük aile de kendi içerisinde kök ve birleşik aile olarak ikiye ayrılmaktadır. (Könezoğlu, 2006; ASAGEM, 2010b; Gökçe, 2012).

Kök aile, anne - baba ve çocuklar, büyük tek oğluya ve eşi, onun çocuklarıyla bir arada yaşanan aile tipidir. Bu ailede aile reisi babadır. Babanın ölümüyle büyük erkek kardeş ailenin geçimi ve diğer kardeşlerine evlenene kadar bakmakla yükümlüdür. Mal ve diğer işlerle ilgilenmek vazifesidir.

Birleşik aile ise, ana - baba tüm erkek çocuklar ile bekâr kızlar ve evlenen erkeklerin esleri ve çocuklarından meydana gelir. En yaşlı erkek ailenin reisi konumundadır fakat mallar ortak kullanımadır.

Küçük aile ise çift ve evlenmemiş çocuklardan oluşan ailedir. Ailedeki çocuklar evlenene kadar fiziksel ve ekonomik gelişimlerini üstlenilmektedir. Çocuklar evlendiğinde bir başka küçük aile oluştururlar (Könezoğlu, 2006; ASAGEM, 2010b; Gökçe, 2012).

2.1.3.3. Eş Âdetine Göre Aile Tipi

Son olarak ise, eş âdetine göre aile tipi tek eşlilik ve çok eşlilik olarak iki temel gruba ayrılmıştır.

2.1.3.3.1. Çok Eşlilik (Poligami)

Çok eşlilik ise daha sonra kendi içinde tekrar bir koca birden fazla kadın ve bir kadın birden fazla erkek olarak ayrıldığı görülmüştür (Könezoğlu, 2006 ;Güneş, 2012).

Polijini (Bir koca birden fazla kadın), bir adamın birden fazla kadınla evlenmesidir. Bu tip evlilik ise daha çok Afrika ve Orta Doğu'nun bazı bölgelerinde görülmektedir. Yağma yoluyla elde edilen kadınların fazlalığıyla başlayan ve daha sonra ise, erkek çocuğu sahibi olma isteği, kadının iş gücünün kullanımı ve toplumsal saygınlığını artırmak için devam ettirilmiştir (Könezoğlu, 2006 ;Güneş, 2012).

Bir kadının birden fazla erkekle evlenmesi ise, kadın nüfusunun azlığı nedeni ile erkeklerin bir kadını paylaşmak zorunda kalmalarından dolayı bu tip çok eşlilik söz konusu olmuştur. Genellikle Tibet ve Alaska'da görülmektedir. Kendi içinde de iki farklı türü mevcuttur. Tibet'te görülen, ailenin bütünlüğünü korumak amaçlı kardeşlerinin bir kadınla evlenmesi şeklindedir. Todo'da görülen, burada kız çocuklarının öldürülme geleneği olmasından dolayı erkeklerin bir kadını paylaşması şeklindedir (Könezoğlu, 2006; Güneş, 2012).

2.1.3.3.2. Tek Eşlilik (Monogami)

Tek eşlilik, aile hukukunun gelişmesiyle birlikte bir kadın ve bir erkeğin evlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Günümüzdeki evlilik de denebilir (Könezoğlu, 2006 ;Güneş, 2012).

2.1.4. Ailenin Genel İşlevleri

Birçok araştırmacı ailenin işlevlerini farklı çeşitlerde inceleyebilmektedir fakat bu araştırmada ailenin genel işlevlerinde yer alan alt başlıklar şu şekilde ele alınmaktadır; problem çözme becerileri, iletişim becerileri, aile üyelerinin rolleri, duygusal tepki verme, ailede gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü olarak belirlenmiştir (Bulut, 1993).

2.1.4.1. Problem Çözme Becerileri

Ailenin maddi ve manevi sorunlarını etkili bir şekilde çözebilme becerisini olarak açıklanmaktadır (Bulut, 1993). Problem çözme becerilerinden en etkili yolu bilişsel şemaları şekillendirmektir. Bilişsel şema, kişi kendisini, çevresini, dünyayı nasıl anlamlandırıldığı, tanımladığı ve değerlendirdiği zihinsel işlevdir. Bu bilişsel şemalar kişinin geçmişinden etkilenmektedir. Şemalar davranışlarımıza ve tepkilerimize şekil vermektedir. Bilişsel şemalar olumlu ve gerçekçi ise problemleri kolay çözümlenmektedir. Kişilerin şemaları olumsuz ve yanlış içerikli ise problemlere zemin hazırlamakta ve problem çözmekte güçlük yaşamaktadırlar (çvr. Ergene, 2008; Türkçapar, 2011).

Eşlerin bilişsel şemaları, problem çözme konusunda önemli olduğu görülmektedir. Bireyin bilişsel şeması eşininki ile örtüşmezse çatışma ve sorunlar yaşanmaktadır. Kişiler arasındaki yanlış algılar, geçersiz varsayımlar, eşin davranışına karşı olumsuz düşünceler (olumsuz şeması) ve bu şemalardan çıkardığı sonuçlar eşler arasında sorunlara yol açmaktadır. Sorunlu evliliklerde eşler birbirleri hakkında olumsuz şemalar geliştirmeye başlamaktadır. Bu sorunları çözülebilmesi için gerçekçi olmayan beklentilerin değiştirilmesi, yanlış düşünceleri düzeltme ve kendi kendini denetlemesi gerekmektedir. Bunlar yapılırken ortak sevdikleri bir işi yapmaları, uyum içinde olmaları birbirleri hakkındaki kötü şemalarını (düşüncelerini) düzeltmelerine yardımcı olabilmektedir. Yanlış düşünceleri olan evliliklerde sorunun üstüne giderek yanlış temalarını düzeltmeleri gerekmektedir (Aydemir, 1991).

“Kendini açma” tekniğini kullanarak sorunlara ve yanlış düşünceleri yıkabilmekte veya değişime uğratılabilmektedir. Kendini açma, duygularını, düşüncelerini ve eğilimleri bir başkasıyla sağlıklı bir şekilde paylaşması olarak tanımlanmaktadır. Kendini açma tekniği birçok problemin çözümünde önemli rol oynamaktadır. Bu tekniğin yararları ise, ilişkilerde yakınlık, açıklık ve güven sağladığı görülmektedir (Aydemir, 1991; Öztürk, 2011).

Palozzi (1978) olumlu düşünmek olumlu bir şekilde yeniden yapılandırmanıza yardımcı olur. Örneğin; eşiniz aşırı kıskançsa bunu olumlu şemaya çevirerek benimle fazla ilgileniyor diye uyarlayabiliriz (Aydemir, 1991). Maddi açıdan bir örnek verilecek olursa; eşlerden biri diğerinin çok para harcadığından ya da ihtiyaç dışı harcamaların fazlalığından şikâyetçi ise, olumlu bir bilişsel şemaya çevirerek gelecek refahı için olduğunu düşünülerek ortak bir paydada buluşabilirler.

Eşler bu şekilde birçok sorunun ağırlığını hafifletebilmekte ve çözebilmektedirler (Aydemir, 1991).

2.1.4.2. İletişim Becerileri

İletişim, kişi ya da kişiler arasında bilgi, duygu ve düşüncelerini birbirlerine aktarma süreci olarak tanımlanabilmektedir. Yapılan araştırmada iletişimin aile içinde açık olup olmadığını araştırmaktadır. Değişen toplumlarda kişilerin birbirleriyle iletişime girmekte veya birbirlerine bilgi, duygu ve düşünce aktarmakta güçlük çektikleri gözlenmektedir (Akgün ve Uluocak, 2010; Öztürk, 2011).

Aile içinde uyumun ve problemlerin, çatışmaların çözümünde iletişim temel öge olarak görülmektedir. Aile içi iletişimi önemli kılan öge duyguların, düşüncelerin, davranış ve tutumların aile üyeleri birbirlerine aktarılması ve aktarılan sembollerin ortak paydada buluşturulmasıdır. Aile içindeki iletişimin ortak noktada buluşabilmesinin için aile üyelerinin açık iletişim kurması gerekmektedir (Baran, 2014).

Aile üyeleri birbirlerine, paylaşımcı, uzlaşmacı ve eşitlikçi iletişim kuruyor ise bu iletişimin açık olduğunun göstergesidir. Aksi durumda ise, eşlerden birinin sözü geçtiği, iletişimin tek taraflı sürdüğü durumlarda ise kapılı ve karmaşık olduğundan bahsedilmektedir. Kapalı iletişimde, aile ilişkileri zedelenir ve sorunlu hale bürünmesine sebep olmaktadır. Aile içinde söylemek istenilenler üstü kapılı ve gerçeklerin saptırılarak aktarılması ailede sağlıklı bir iletişimin göstergesidir (Baran, 2014).

Aileye sağlıklı aile denmesi için ailedeki iletişimin açık olması gerekmektedir. Açık iletişim ise, söylemek istediklerini birbirlerine doğrudan, dürüst

ve anlaşılır bir şekilde iletmesidir. Eşler arasında çatışmalar yaşanabilir fakat eşler birbirleriyle açık iletişim yolunu kullananlar sorunlarının üstesinden kolaylıkla gelebilirler. Aile üyelerinin birlikte zaman geçirmeleri, birbirlerini tanımalarına, anlamalarına yardımcı olurken aynı zamanda iletişimlerini güçlendirmekte ve birbirlerine karşı daha açık oldukları görülmektedir (Baran, 2014).

Aile içindeki açık iletişimde bireyin, birbirlerinin farkında olması, takdir etmesi, ailedeki konumunu bilmesi, hak ve sorumluluklarını bilerek bağımsız davranabilmesi gerekmektedir.

2.1.4.3. Aile İçi Roller

Ailenin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak üyelerinin aile içindeki konumlarına göre gerçekleştirmeleri gereken davranış kalıplarını açıklamaktadır. Evlilik içerisindeki üstlendikleri rollerin kişilerin memnun olup olmadıkları evliliğin sağlıklı olmasını etkilemektedir. Evlilik içerisinde çeşitli roller ve sorumluluklar vardır. Bu roller ve sorumluluklar her evlilikten evliliğe farklılıklar göstermektedir (Canel, 2012).

Bazı evliliklerde ev işleri, çocuk bakımı ve para kazanma gibi işleri kimin yapacağı hakkında sorunlar yaşanırken, bazı evliliklerde bunlar sorun içermemektedir. Birçok ailede bu sorumlulukların kimlerin gerçekleştireceği kararlaştırılırken bazı aileler de eşit sorumluluk dağılımı vardır. Burada önemli olan her iki eşinde bu rollerden memnun olmasıdır. Aile üyelerinin rollerden memnun olmamalarının sebepleri ise, eşler birbirlerine karşı destekleyici, işbirliğine ihtiyaç duyulduğunda ve hastalık, hamilelik gibi durumlarda rollerde esneme olmamasından kaynaklanmaktadır (Canel, 2012; Baran, 2014).

Geçmişte çocuklar yetiştirilirken erkek ve kız çocuklarına farklı roller verilmiştir. Geçmişin çocukları, küçükken öğrendikleri rolleri benimsemekte ve ona göre davranmak istemektedir. Geçmişteki aile içindeki roller, ev, iş ve çocuklarla ilgili konularda sınırlar ve sorumluluklar belli iken günümüzdeki değişimlerle belirsizlikler artmaktadır. Geleneksel kadın ve erkek rolleri değişmekte ve modernleşmeye başlanmıştır (Başaran, 1984; Onat, 1993; Powell ve Greenhaus, 2010; Canel, 2012; Baran, 2014).

Kadınların iş hayatına girmesiyle birlikte üstlendikleri roller fazlaşması kadınların daha çok yıpranmasına sebep olmaktadır. Durum böyle iken kadın eşinden ve ailesinden destek beklemektedir. Böylece aile içinde sorumluluklar ve roller değişmektedir. Erkeğin eskiden bilindiği gibi ailenin reisi konumu da güncellenmeye gerek duymaktadır. Bu durumda eşler arasında konuşulması ve ortak bir paydada buluşulması ailenin refahı için önem taşımaktadır (Ecevit, 2003; Eken, 2006; Canel, 2012; Baran, 2014).

2.1.4.4. Duygusal Tepki Verme

Duygusal tepki verme, aile bireylerinin karşılaştıkları içsel ve dışsal uyaranlara karşı verdikleri tepkileri açıklanmaktadır. Sevgi, mutluluk, neşe gibi iyi duyguların yanında korku, kızgınlık, üzüntü ve acil durumları da içermektedir. Bu işlevi yerine getirebilme ve bu duyguları sözel veya hareketlerle ifade edilmesi gerekmektedir (Bulut, 1993).

İlişkinin başlarında daha yoğun yaşanan ve gösterilen olumlu duygular, ilişkinin ilerlemesiyle ve rutine geçmesiyle yeterince gösterilmemeye başlamaktadır. Duygularını açıkça söyleyen çiftlerin ilişkilerinin daha sağlam olduğu

gözlenmektedir. Sağlıklı ailelerde her zaman olumlu duyguların varlığından bahsedilemez bazı durumlarda olumsuz duygular da yaşanmaktadır. Önemli olan eşinin neden böyle davranıldığını ve hissettiğini anlamaları ve empati kurmaları önemlidir (Canel, 2012).

Olumlu duyguları hissettirmek yeterli değildir. Olumlu duyguları söylemek ve davranışlarla gösterilmesi gerekmektedir. Örnek verilmesi gerekirse, eşinize sevgi dolu; sözcükler, öpme, gülümseme, sohbet, sarılma ve küçük notlarla gösterilebilir. Birlikte film izlemek, yürüyüş yapmak, gününün nasıl geçtiğini sormak, eşiniz için hazırladığınız herhangi bir şey, birlikte gün doğuşunu veya batışını izlemek gibi davranışlar evliliğinizi daha sağlıklı kılmaktadır. Bu davranışları aile için yatırım olarak da düşünülmektedir. Eğer yatırım yapmak yerine hep harcama seçilir ise bir süre sonra aile sağlıksız bir yapıya dönüşebilmektedir (Durmuş, 2007; Canel, 2012).

2.1.4.5. Gereken İlgiyi Gösterme

Aile bireylerinin karşılıklı ilgi, sevgi ve bakımlarını açıklar. Sağlıklı ailelerde sevgi ve ilgi gösterme orta düzeyde olmaktadır. Az veya çok ilgi göstermek ailedeki işlevlerini tam olarak yerine getirememesine sebep olmaktadır. Çok ilgilenme ailenin birbirine bağımlı olduğunun göstergesi iken, az ilgilenme ise aile bağlarının kopuk olduğunu göstermektedir (Bulut, 1993).

Ailenin bağımsız fonksiyonları vardır. Bu fonksiyon ne çok sıkı ne de çok rahat olmaması gerekmektedir. Sağlıklı aile yapısında ailedeki kişilerin bir sıkıntısı olduğunda onun sıkıntısını gidermeye çalışılır. Az ilgi gösteren ailelerde ise, bu duruma tepkisiz kaldığı gözlenmektedir. Bu ailede birbirleriyle ilgileri çok azalmış ve aile üyeleri sadece çok yoğun strese girdiğinde yardım edilir. İlginin az olduğu

ailelerde duygusal doyumları olmamakla birlikte, ailedeki bireylerin birbirlerine hiçbir faydası bulunmamaktadır. Bu şekilde az ilgi gösteren ailelerde yetişen çocuklar risk grubuna girmektedirler (Özüğurlu, 1990; McWhirter ve diğerleri, 1993; Hortaçsu,2003; Nazlı, 2009).

Gereğinden fazla ilgi gösteren ailelerde ise, aile üyeleri birbirlerinin yaşamına fazla müdahale etmektedir. Eşler tek başlarına etkinliklere katılamamaktadır. Eşlerden birinin katılmasına da diğer taraf izin vermemektedir. Günlük hayatta yaşanan sorunlarda eşlerden biri rahatsız ise diğeri bunu kendisine fazla dert etmektedir. Bir süre sonra eşler tek başlarına sorun çözemez hale gelmekte ve birbirlerine bağımlı hale gelmektedir. Ailedeki bu durum çocukları da bağımlı hale getirdiği görülmüştür (Özüğurlu, 1990; McWhirter ve diğerleri, 1993; Hortaçsu, 2003; Nazlı, 2009).

Sağlıklı ailede ilgi gösterme davranışı kişiye veya duruma müdahale etmek için göstermemektedir. Her zaman aradaki sınırları koruyacak ve rahatsız etmeyecek şekilde gösterilmelidir. Bireyler sadece kendi istedikleri olması için ilgili davranmamalıdır. Her durumda veya olayda gereği kadar ilgi göstermeli ve durumdan çıkar elde etmeyi hedeflememeleri beklenmektedir. Yaşanan durumun kendi sorunu gibi ele almaması gerekmektedir ve kişiye çözümü için fırsat vermesi gerekmektedir. Sağlıklı ailede gereken durumlarda ilgi gösterme, sadece ailenin refahı için değil, aile üyelerinin gelişimini ve işbirliğini sağlaması adına yapılmalıdır (Bulut, 1993; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.1.4.6. Davranış Kontrolü

Davranış kontrollü, psikolojik ve sosyal tehlike karşısındaki davranışlar değerlendirilir. Ayrıca, ailenin kendi üyelerinin davranışlarına belli standart kurallar koymasını ve bu noktadaki düzenleme ve disiplini açıklanmaktadır. Kontrolün esnek, katı, serbest ve düzenli olması önemlidir. Circumplex modeli davranış kontrolü açıklamaktadır. Bu model temel olarak iki boyuta ayrılmıştır. Bunlar: bütünlük ve uyumdur. İletişim de ikisinin de desteklemektedir. Olumlu iletişim yardımcı olurken, olumsuz ve yetersiz iletişim ise bütünlük ve uyum düzeyinde değişiklik yapma yeteneğini azaltabilir (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Uyum, ailenin rollerini ve kurallarını duruma göre değiştirebilme yeteneğidir. Uyum derecesi az olan ailelere katı ve düzensiz aileler denebilmektedir. Katı aileler, roller katıdır, güç yapısı esnek değildir, otoriter liderlik vardır ve lider otorite tarafından belirlenir. Bu tip ailede kurallar katıdır ve kimsenin fikirlerine önem verilmez. Düzensiz aileler de ise, çok az kurallar vardır ve bu durum ailede karışıklığa sebep olmakla birlikte çok az kararlar ailede onay alır. Güç yapısında değişiklik gösterilmekte ve kararların olumlu/ olumsuz onay vermekte düzensizlikler görülmektedir (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Her iki uçun arasındaki sağlıklı ailede ise, kurallar konuşularak belirlenir ve herkesin düşüncelerine ve duygularına hitap edebilecek şekilde olmaktadır. Aile içindeki sorunlar veya problemler demokratik bir biçimde çözülmektedir. Aile içindeki liderlik tarafsız ve gücünü dikkatli kullanmaktadır. Liderlik paylaşılr ve güç herkese eşit dağıtılmaktadır. Roller sabittir fakat problemler karşısında esneklik

gösterebilmektedir. Ailenin felsefesi demokratik disiplini benimsemekte ve kurallar bu şekilde belirlenmektedir (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2. Kuramsal Açıklamalar

Bu bölümde aile ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir. Bu kuramlar, psikodinamik aile kuramı, Bowen aile sistem kuramı, yaşantısal aile kuramı, davranışçı ve bilişsel- davranışçı kuram, yapısal aile kuramı, stratejik aile kuramı, çözüm odaklı ve öyküsel aile ve pozitif aile terapisi kuramlarından bahsedilmiştir.

2.2.1. Psikodinamik Aile Kuramı

Bu kuram Sigmund Freud'un çalışmalarının aile yaşamına uygulamasına dayanmaktadır. Psikodinamik aile kuramının uyarlamasın da, Ackerman (1956), HeinzKohut (1977), James Framo (1981) ve IvanBoszormenyiNagy (1987) katkıları bulunmuştur. Kuramın genel olarak, bireyin bilinçdışı ihtiyaçlarının anlaşılması ve yaşadığı koşullar içinde değerlendirmesi olarak tanımlanabilir. Aileyi bir arada tutan bilinçdışı bir süreç olduğundan bahsedilir. Aile üyeleri bilinçdışı olarak belirlenen aile kurallarının ihlal ederlerse, aileden ayrılma ve sağlıklı olma yoluna gidebilmektedirler. Diğer bir ihtimal ise aile üyeleri birlikte alıştığı durumdan kalırlar ve sağlıksız tutumlarını sürdürmektedir (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Bu kurama göre normal ve anormal aile ayrımı yapılmayı amaçlamamıştır. Problemin nasıl geliştiğine odaklanmaktadır. Bireylerin çocukluk döneminde yaşadıklarının aile ilişkilerine etkisi olduğunu vurgulanmıştır. Psikanalitik aile yaklaşımında, temelde aile üyelerinin kişiliklerini değiştirmeyi amaçlamaktadır.

Böylece geçmişteki bilinçdışı olan durumların, yeni imajlarla yer değiştirecektir ve sorunlardan kurtulacağı kanısındadır (Profeta ve Dokur, 2006; Nazlı,2009).

Psikodinamik aile terapisinin amacı, içgörü, ailedeki çatışmaların ve kayıpların çözümünü sağlamaktır. Aile ilişkilerinin yeniden kurulması, birleşmesi ve ailenin olgunlaşmasını sağlayabilmektedir. Evli bireylerin bilinçdışı işlevsel olmayan düşüncelerini değiştirmek ve çözüme kavuşturmayı amaçlamaktadır. Bunlar olur iken kullanılan teknikler ise; rüya analizi, yüzleştirme, yaşam öyküsü ve güçlü yanlara odaklanmaktır (Profeta ve Dokur, 2006; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2.2. Bowen Aile Sistem Kuramı

MurrayBowen kuramını 1960- 1970'lerde geliştirmiştir. Aile sistemini biyolojik esaslar ile açıklamaktadır. Bu kuramda birbirleriyle etkileşim içinde olan ve insan davranışını etkileyen üç sistem olduğundan bahsetmiştir. Bu sistemler; heyecansal, duygusal sistem ve zihinsel sistemdir. Sistemdeki parçalardan birinin değişmesi sistemin temelini etkilediğini savunmuştur (Frenell ve Weinhold, 2003; Nazlı, 2009; Corey, 2008).

Ailelerin amacı ise, her aile üyesinin tüm aileden bağımsızlığı ile birlikte kimliğini dengede tutmayı başarmasıdır. Sistemdeki sabitlik ve durağanlık olması gerekmektedir. Eğer bir değişiklik olur ise, ailedeki üyeler buna uyum sağlamaya çalışılması gerekmektedir. Bowen kuramında sekiz ana kavram bulunmaktadır. Bunlar; benliğin farklılaşması, üçgen, çekirdek ailenin duygusal sistemi, aile yansıtma süreci, duygusal yoksunluk, kuşaklar arası aktarma süreci, kardeş konumu

ve toplumsal gerilemedir (Nazlı, 2009; Gladding, 2006; Goldenberg ve Goldenberg, 2008) .

Bowen'ın danışma sürecinin amacı ise, semptomları hafifletme, aksiyeteyi azaltma ve uyum sağlayabilmek için her aile üyesinin farklılaşma düzeyini artırmaktır. Bu amaçları gerçekleştirmek için ise, eşler arasındaki etkileşimi belirler ve açıklar, ailenin duygusal sistemlerini fonksiyonlarını öğretir ve danışma oturumlarında “ben dili” kullanarak farklılaşmayı sağlar (Frenell ve Weinhold, 2003; Gladding, 2006; Nazlı, 2009; Corey, 2008; Goldenberg ve Goldenberg, 2008).

Bowen aile sisteminde tedavi geçmişe gidilerek yapılır. Aile sisteminin nasıl işlediğini öğrenmenin tekniklerden daha önemli olduğunu savunur. Kuramında yedi tekniği yaygın olarak kullanmıştır. Bunlar ise ; Genogram, üçgen danışması, ilişki yaşantıları, antrenörlük, ben- dili, çoklu aile danışması ve yerine geçen hikayelerdir (Frenell ve Weinhold, 2003; Gladding, 2006 Nazlı, 2009; Corey, 2008).

2.2.3. Yaşantısal Aile Kuramı

Bu kurama önemli katlıları bulunan çok sayıda kuramcı bulunmaktadır. Bu kuramcılardan birkaçı ise; Virginia Satir, Carl Whitaker ve AugustusNapier. Bu kuram bazı kaynaklarda sembolik – yaşantısal aile terapisi veya sembolik-eksperiyanal – hümanistik aile terapisi olarak geçebilmektedir (Profeta ve Dokur, 2006; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Bu yaklaşıma göre, ne geçmiş ne de gelecek vardır. Mevcut zamanın önemini vurgulamaktadır. Sağlıklı ailenin önüne çıkan tüm sorunlarla gelişmeye devam

etmektedir. Ailelerde rollerini kendileri belirler ve güç dağılımlarında esnekler. Yaklaşım evli bireyin eşinin duygusunu farkında olmadığı ya da bastırıldığı durumlar kullanılmaktadır. Eş duygularını hissetmeme ve hissettiğini ifade edemez bunun sonucunda ise donuk olarak tanımlanmaktadır. Böyle durumlarda eşler birbirlerinden uzaklaşma ve başka işlerle uğraşma eğilimlerinde olurlar (Nazlı,2009; Profeta ve Dokur, 2006; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Kuramın amacı ise, aile üyelerini cesaretlendirme, aile bireylerinin duygularını anlaması, hassasiyet göstermesi ve ifade etmelerini sağlamaktadır. İfade yolları sadece sözel olarak değil davranışsal olarak da göstermelerini sağlamaktadır. Terapide kullanılan yöntemler kuramcılarının kendi geliştirdiği yöntemlerle farklılaşmaktadır. Aktif müdahale için, aile üyelerinin umutsuzluğunu büyütme/ abartma ve duygularda yüzleşme yapılmaktadır. Sembolik ve somut kullanılan teknikleri; mizah ve dokunma kullanılmıştır. Yaşantısal tekniklerde ise, oyun terapisi, sanat terapisi ve kukla görüşmeleri gibi teknikler kullanılmaktadır (Nazlı,2009; Profeta ve Dokur, 2006; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2.4. Davranışçı ve Bilişsel Davranışçı Aile Kuram

Bu kuram büyük oranda Skinner, Joseph Wolpe ve Albert Vandura'nın çalışmalarını temel alınmıştır. Yaklaşımın temsilciliğini ise, Gerald Patterson, NeilJacobson ve John Gottman. Farklı kaynaklarda, davranışçı aile terapisi, işlevsel aile terapisi ve bilişsel davranışçı aile terapisi olarak ele alındığına rastlanmıştır. (Özgüven, 2000; Profeta ve Dokur, 2006; Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Davranışçı aile kuramında, tüm davranışların öğrenildiği ve ailede sergilenen davranışların önceden pekiştirilmiş olduğunu savunulmaktadır. Bu anlayışa göre istenmeyen davranış söndürülmekte ve yerine yeni davranış öğretilmektedir. Bu değişimin gerçekleşmesi için ailedeki tüm üyelerinin dahil olması gerekmektedir (Özgüven, 2000; Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Davranışçı aile terapisinin amacı, evli bireylerin aile içindeki evlilik uyumu ve doyumunu sağlayabilecekleri davranışları artırmaktır. Ailede uyumsuz tutum ve davranışlar azaltılmakta ve ortadan kaldırılmaktadır. Eşler iletişim ve uzlaşma özelliklerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Eşlerin varsayılan özellikleri geliştiği takdirde sınırların ve istenilen davranışın belirlenmesinde çok önemli rolleri bulunmaktadır. Kullanılan teknikler ise, pekiştirmeler, cezalandırma, sistematik duyarsızlaştırma (Özgüven, 2000).

Bilişsel – davranışçı kuram, eşlerin nasıl davrandıkları kadar ne düşündüklerine de değinilmektedir. Eşlerin ilişkilerini nasıl düşündüğü, hissettikleri ve davrandıklarını belirlemektedir. Bir ilişkide sergilenen davranışların ne olması gerektiği düşüncesinin(bilişsel yönünde) de önemli olduğunu vurgulamaktadır. Bu kuramda eşlerin ilişkilerden ne bekledikleri önemlidir (çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Bilişsel – davranışçı kuramın amacı, kendini ifade etme, eşini dinleme becerisi kazanması, problem çözme becerisini geliştirmek ve davranış değişikliğinin gerçekleştirmesi. Kullanılan tekniklerden birkaçı ise, akılcı olmayan düşünceleri tartışma ve çürütme, düşünce durdurma ve kendi kendine eğitimidir (çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2.5. Yapısal Aile Kuramı

Yapısal aile kuramının öncüleri Salvador Minuchin, Charles Fishman ve Harry Aponte. Bu kuram, suçlu işleyen ve fakir çocuklarının olduğu bir okuldaki öğretmenlerin tecrübelerinden ortaya çıkmıştır. Yaklaşım ihtiyaçtan doğduğu görülmektedir. Ortaya çıktığı günden kabul görmeye başlamış ve kullanımı giderek artan bir yaklaşım olmuştur (Özgüven, 2000; Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Ailenin gelişimi için yapısı ne olursa olsun kurallar ve roller değiştirilebilir. Aile yapısı durağan değildir ve ailede gelişim ve değişim yaşanır. Gelişim ve değişim aileyi birbirine yakınlaştırdığı gibi birbirlerinden uzaklaştırdığı da gözlenmektedir. Yapısal aile için güç, roller ve kuralların önemli yer tutmaktadır. Genel olarak üç kavram etrafında dönmektedir (Özgüven, 2000; Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Bu kuramın aile üyelerinin belirli sınırlar belirleyerek aileyi işlevsel hale gelmesini amaçlanmaktadır. Aile içi yeni kurallar, roller ve güç dengelerinin nasıl olacağını ve neler yapmaları gerektiğini öğretilmeyi amaçlamaktadır. Aile yapısını yeniden organize etme ve işlevsel olmayan yönlerini yavaş yavaş ortadan kaldırmaktadır. Kullanılan tekniklerden birkaçı; sınır koyma, yeniden yapılandırma ve canlandırma (Kerimoğlu,1996; Özgüven, 2000; Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2.6. Stratejik Aile Kuramı

Stratejik aile yaklaşımının öncüleri; Paul Watzlawick, John Weakland ve Cloe Madanes. Farklı kaynaklarda sistemik – stratejik aile terapisi diye de atlandırılmaktadır. Bu aile kuramında ailenin duygu, düşünce ve davranışları arasında bağlantı kurmaya çalışılmaktadır (çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Davranış boyutunda, ailenin nasıl davrandığını izlemektedir. Duygusal boyutta ise ifade etmelerinden çok duygusal politikaları üzerinde durulmuştur. Düşünce boyutunda ise ailede yaşanan problem nedenleri, nasıl algıladıkları ve birbirlerine nasıl tepki verdiklerini anlamaya çalışılmakta ve bunlar üzerinde durulmaktadır (Profeta ve Dokur, 2006).

Stratejik aile terapisinin amacı, ailelerin metaforlarını değiştirmek ve ailenin güç dengesini düzenlemeye çalışılmaktadır. Temel amaç problemin çözümü ve davranış değiştirilmesidir. Ev ödevleri ve görevleri vererek davranışın kalıcı haline getirmektedir. Stratejik aile terapisinde kullanılan teknikler ise; yeniden çerçeveleme, yönergeler, paradokslar, zora koşmak, “-miş gibi” tekniği ve konumlama teknikleri kullanılmaktadır (Özgüven, 2000; Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2.7. Post Modern Aile Kuramları

Postmodern aile kuramları kendi içerisinde iki'ye ayrılmaktadır. Bunlar; çözüm – odaklı aile kuramı ve öyküsel aile yaklaşımıdır.

2.2.7.1. Çözüm – Odaklı Aile Kuramı

Çözüm- odaklı aile kuramının temsilcileri; Steve deShazer, Insoo Kim Berg ve Bill O’Hanlon. Genel olarak, ailede yaşanan sorunlarına özgün ve yaratıcı çözümler bulmaktır. Ailede sahip olan bu yeteneklerini kullanmalarını sağlamayabilmektedir. Ailede yaşanan sorunlara değil çözümlere odaklanmaktadırlar (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Sorunların geçmişiyle ilgilenilmemektedir. Ailedeki sorunların geçmişiyle ve nedenleriyle ilgilenmenin hiçbir işe yaramayacağını düşünmektedirler. Kuram için ailenin gerçekten değişmek istemesi önemlidir. Çözüm odaklı aile terapisinde küçük bir değişimin bile yeterli olacağı düşüncesi vardır. Bu küçük değişim bile aileye güvenmelerine ve umutlanmalarına sebep olmaktadır. Bununla birlikte diğer değişimlerde yavaş yavaş gerçekleşebilmektedir (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Çözüm odaklı aile yaklaşımının temel amacı, kendiliğinden tekrar eden ve işe yaramayan davranışların düzenlemeyebilmeleridir. Ailenin düzelmesi için küçük bir değişimin gerçekleşmesi, büyük değişikliklere isteğin artırmasını sağlamaya çalışılmaktadır. Yaklaşımında kullanılan teknikler ise; küçük değişimler yapmak, övgüler, derecelendirmeler, iskelet anahtarlar ve ev ödevleridir (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2.7.2. Öyküsel Aile Kuramı

Öyküsel aile yaklaşımının önemli temsilcileri; Michael White ve David Epston. Öyküsel aile yaklaşımına göre tüm kuramlar aileleri belirli sınırlar çizerler. Ailelerde kendilerini bu kalıplara sıkıştırmaya veya onlara uymaya çalışırlar. Kendilerini bu kalıplara sokmak için kendi yaşantılarını ve hikâyelerini engelledikleri düşünülmektedir (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Öyküsel aile yaklaşımında “her aile kendi öyküsüyle yaşar” diye düşünmektedirler. Bu yaklaşım ailelerin kendi ve farklı öyküler geliştirmelerini ve yaşamlarına farklı stratejiler ve yeni tercihler yapmalarına yardımcı olmaktadır. Ailelerin yaşantılarının değişmesindeki en önemli yol kendi öykülerini değiştirmelerinden geçmektedir. Problemlerini çözmeleri için önce onlara dışarıdan bakmalarını öğretmektedir. Böylece aile içindeki tartışmalar azalmakta ve aile sorunu dışarıdan gözlemlediği için daha sağlıklı çözüm yolları geliştirmektedirler (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

Bu yaklaşımın amaçları ise; problemlerini aile dışında tanımlamaları ve bir ekip olarak aile içi sorunları için ortak mücadele vermeleri, kaynakların kullanımı konusunda cesaretlenmektedirler. Kullanılan teknikler ise; sorunların dışsallaştırılması, sorununun birey üzerindeki etkisi, sorunların kullanımı, mektuplar, kutlamalar ve sertifikalar (Nazlı, 2009; çvr Keklik ve Yıldırım, 2011).

2.2.8. Pozitif Aile Kuramı

Pozitif Aile Terapisi (PAT), kavramları ve ilkeleri ile aile içi çatışmaların çözüme ulaştırmayı hedefleyen bir psikoterapi yöntemleridir. Bu yaklaşımın diğer yaklaşımlardan ayıran en belirgin özelliği, ailenin olumlu ve olumsuz tüm yönleri ile mevcut psiko-sosyal normlarını baz alarak tedavi uygulanmaktadır (Hayran, 2013).

Pozitif aile terapisi kendi ilkelerine göre özel olarak geliştirdiği yöntemleri bulunmaktadır. Bunlar; Farklılaşma Analiz Envanteri ve seçilmiş öyküler, yapılandırılmış bir görüşme tekniği kullanılmaktadır. Bu kuramın altı temel ögesi bulunmaktadır. Bunlar; kendi kendine yardım, evrensel karakter, kültürler arası yaklaşım, içeriğe bakış, metateorik yaklaşım ve aile bağlarının göreceliğidir (Fıfıloğlu ve Naim, 2005; Hayran, 2013).

Kendi kendine yardım ilkesi, burada kişi kendi ve çevresi için sorunlarını bir kenara bırakarak terapist yöntemine girmektedir. Evrensel karakter ise, kişi sadece kendi özelliğini değil aile ve toplumun özelliğini de yansıtmaktadır. Kültürler arası yaklaşım, günümüzde önem kazanan kültürel farklılıklar bu yaklaşımda da önemli yer tutmaktadır. Kültürler arası farklılaşma ailede çatışmalara yol açmaktadır. Bu etkenler dikkate alınarak çözüm yoluna gitmeye çalışmaktadırlar. İçeriğe bakış, evli bireyin ortak yönleri ve ortak olmayan yönlerinin ne olduğunu tespit etmektedir. Metateorik yaklaşım, metodları ve yaklaşımları birbirlerini tamamlaması gerekmektedir. Aile bağlarının göreceliği, bu yaklaşıma özel bir formül olarak bulunmuştur. Ailedeki kişileri tek olarak değerlendirir ve sosyal faktörleri de tedaviye dahil edilmektedir (Fıfıloğlu ve Naim, 2005; Hayran, 2013).

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde, Türkiye'de ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilecektir.

2.3.1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Yapılan Araştırmalar

Doğan (2012) araştırmasında, KKTC Cezaevinde bulunan tutuklu ve hü-kümlülerin suçlarını ve çeşitli değişkenlere göre incelenmiştir. Aile bağlarının zayıf olması çocuk suçlularının oranlarını artırdığı bulunmuştur. Ekonomik sorunlardan dolayı ailelerin bölünmesi çocuklarda suç işlemeye yatkınlık arasında da anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Diğer faktör olarak aile içi şiddet ve geçimsizliğinde olduğu bulunmuştur. Bu çocuk suçluların tekrar suç işleme oranlarının da yüksek olduğu bulunmuştur.

Arifoğlu ve Öz (2008) "KKTC'deki boşanmış aile çocukları sorunları hemşirelik yaklaşımı" isimli araştırma, 1995 yılında boşanan 283 çiftten 193'unun, 2005 yılında ise, boşanan 489 çiftten 301'inin çocuklarının olduğu tespit edilmiş. Bu da boşanan çiftlerin % 61,5'unun çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Bu durum boşanmanın sadece çiftleri değil çocuklarında etkilediği görülmektedir. Bu çalışmada boşanmış aile çocuklarının sorunları ise: durumsal düşük benlik saygısı, aile içi süreçlerde değişim, bireysel baş etmede yetersizlik ve iletişimde bozulma olarak ele alınmıştır.

Eray (2011) KKTC' de gerçekleşen boşanmaların nedenlerini ve aynı şekilde eğitim seviyeleriyle arasında bir bağlantı olup olmadığını incelemiştir. 35 kişiyle

görülmüştür. “Boşanmaya etki eden faktörler anketi” veri toplama aracı olarak 35 sorudan oluşmaktadır kişilere bu sorular yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan kişilerden %64,7 kadın, %35,3 erkektir. Bu araştırma sonucunda ise, boşanmış çiftlerin eğitim seviyeleri karşılaştırıldığı zaman eğitim seviyeleri arasında farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır. Boşanmaların nedenleri ise; eşler arasındaki kişisel uyumsuzluk ve küçük yaşta evliliklerden kaynaklandığı bulunmuştur. KKTC ‘deki boşanma senelerine bakıldığında literatür ile ters düştüğü göze çarpmaktadır. Genellikle evlilikler ilk yıllarda biter iken ülkemizdeki evliliklerin büyük çoğunluğu 16 yıl evli kaldıktan sonra boşandıkları ortaya çıkmıştır.

Yoldaş (2008) yapmış olduğu “KKTC’de yaşayan farklı özelliklerle gelişen çocuğa sahip ana – babaların gereksinimlerinin belirlenmesi” isimli araştırmada 180 çocuğa uygulanmıştır. Yapılan araştırmalarda ailelerin, ana baba çocuk etkileşiminin, ailenin yapısının, fonksiyonlarının, duygusal güçlerinin, problem çözme becerilerinin gereksinimlerin belirlenmesinde yardıma ihtiyaçları oldukları ortaya çıkmıştır. Bu aileler çocuklarıyla nasıl oynayacağım ve nasıl konuşacağım konusunda yardıma ihtiyaçları oldukları ortaya çıkmıştır. Farklı özelliklerle gelişen çocukların ailelerinin uzmanlardan; terapist, psikolojik danışman, özel eğitim öğretmenlerden yardım alma ihtiyaçları oldukları ortaya çıkmıştır.

KKTC mahkemelerinin faaliyet raporuna (2012) göre 1067 aile davasından 803 tanesinde boşanma gerçekleşmiştir. Boşanmaların nedenleri ise evliliğin süresine ve çocuk sayısına göre incelenmiştir. Evliliklerin 72’si birinci yılında, 67’si iki yıllık, 60’ı üç yıllık, 54’ü dört yıllık, 50’si beş yıllık, 195’i altı ve on yıl arasında, 114’ü on bir ve on beş yıl arasında, 191’i ise on altı yıllık evli iken boşanmıştır. Çocuk sayısı

açısından bakıldığında, 291'i çocuksuz iken, 266'sı tek çocuklu, 178'i iki çocuklu, 55'i üç çocuklu, 12'si dört çocuklu, 1'i beş çocuklu boşandıkları görülmüştür.

2.3.2. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar

Gökdağ (1999), 51 öğrenci (28 kız, 23 erkek) ve %84'ü 18- 23 yaşları arasındadır. A.D.Ö alt testlerinin sonuçlarına göre “davranış kontrolü” , “gereken ilgiyi gösterme” ve “problem çözme” de öğrencilerin ailelerinin sağlıklı çıkmıştır. “Gereken ilgiyi gösterme” işleviyle aylık gelir arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Verilen para miktarıyla ailenin ilgilenmesini aynı orantıda görmektedirler. “Duygusal tepki verme” , “genel işlevler” ve “iletişim” alt ölçeği cinsiyete göre farklılaştığı göze çarpmaktadır.

Büküşoğlu ve arkadaşlarının (2001), okul fobisi olan çocukların ailenin işlevsel özelliklerini incelemiştir. 6-11 yaşları arasında çocukların ailelerine uygulanmıştır. Sonuçlara göre, 17 aile sağlıklı çıkar iken 53 ailede ise farklı alanlarda sorunlar göze çarpmaktadır. Örneklemeden elde edilen verilerde; gereken ilgiyi gösterme (%46), iletişim (%39) ve davranış kontrolü (%37) olarak bu faktörlerin işlevsel olmadığı tespit edilmiştir.

Ünal (2002), “ bipolaraffektif bozukluğu olan hastaların aile işlevlerinin değerlendirilmesi” isimli araştırma da 54 eş ile yapılmıştır. Bu araştırmada A.D.Ö kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarında ise, hastalık ile olumsuz aile işlevleri arasında ilişki bulunmuştur. Bu ölçekteki tüm alt boyutlarında duygusal tepki verme boyutunu hariç diğer boyutlarla anlamlı ilişki ortaya çıkmıştır.

İsmen (2003) yapmış olduğu “ duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki” isimli araştırmasında 274 anne – baba’ya (152 kadın ve 122 erkek) uygulamıştır. A.D.Ö kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda ise, problem çözme alt boyutunda ilişki bulunamamıştır. Duygusal tepki verme boyutunda ise anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Ailedeki çocuk sayısı ve yaş duygusal tepki vermelerinde bir fark göze çarpmamaktadır. Eğitim durumları arasında fark görülmüştür. İlkokul mezunları düşük puan aldıkları saptanmıştır. Davranış kontrolü boyutunda kadınların erkeklerden daha iyi oldukları sonucuna ulaşılmıştır. A.D.Ö’nin alt boyutlarında ilkokulu mezun ailelerin işlevlerinin sağlıklı oldukları bulunmuştur.

Çoşkun (2009), orta öğretim öğrencilerinin öğrenilmiş düzeyleriyle aile içi ilişkilerini incelenmiştir. Bu araştırma 357 kız ve 381 erkek toplam 738 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük puanlarının orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Aile içi psikolojik ilişkiler açısından ise ortaöğretim öğrencilerinin sorun çözme alt boyutundan en yüksek puanı aldığı bulunmuştur. Bunu roller, duygusal katılım, iletişim, duygusal tepki verebilme, davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutlarının takip etmektedir. Sonuç olarak öğrencilerinin algıladıkları aile içi ilişkilerinde davranış kontrolü ve genel işlevler alt boyutları dışında sağlıklı olduğunu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrenilmiş güçlülük puanlarının yükselmesi tam tersine bireylerin başa çıkma becerilerinin gelişmişliğini göstermektedir ki, bu anlamda öğrenilmiş güçlülük puanları yükselirken, A.D.Ö alt boyut puanlarının düşmesi beklenen bir durum olarak araştırma ile aynı özelliğe sahiptir ve ters ilişki göstermektedir.

Alacahan (2010) göre, A.D.Ö'inde bulunan işlevleri aile birey sayısının artmasıyla yerine getirememesi ve işlevlerin birinin yerine getirilememesi diğer işlevleri de olumsuz etkilemektedir savıyla araştırmaya başlanmıştır. 67 ailede uygulanan araştırmada, aile sayısının işlevleri yerine getirmesini etkilediği bulunmuştur. Birey sayısının artışıyla işlevlerin sekteye uğradığı görülmüştür. Bunların başında ise davranış kontrolü ve iletişim işlevleri gelmektedir. Diğer hipotezin ise işlevlerin bağımsız olmadığı kanısı ise doğrulanmıştır. Davranış kontrolü işlevi ile rollerin yerine getirilmesi işlevi arasında pozitif korelasyon olduğu bulunmuştur.

Kapçı ve Hamamcı (2011) , “Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü” isimli araştırmada; 241 kız ve 111 erkek olmak üzere 352 üniversite öğrencilerinden yararlanılmıştır. Bu araştırmada, Aile Değerlendirme Ölçeği, Kısa Semptom Envanteri ve Young Şema Ölçeği kullanılarak veriler elde edilmiştir. Aile değerlendirme ölçeğindeki duygusal tepki verme, gereken ilgi gösterme ve iletişim duygusal yalıtılmışlıkla şema alanı ile en yüksek düzeyde ilişkili bulunması bulunmuştur. Erken dönemde uyumsuz şemaların geliştiğine işaret etmektedir. Aile işlevleri yerine getirilmediğinde olumsuz şemalar gelişebileceğini ve sosyal gruplara ait olmakta güçlükler yaşayacaklarını belirlenmiştir. Olumsuz aile ilişkilerin psikolojik sorunları da beraberinde getirebileceği kanısına varılmıştır.

Anar (2011) yapmış olduğu “ evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisini incelenmesi” isimli araştırmada evli ve çalışan yetişkinlerin evlilik doyumlarının; cinsiyetlerine, yaşlarına ve ailelerinin aylık ortalama gelirlerine göre evlilik doyumları arasında anlamlı bir

farkbulunmazken, bireylerin eğitim düzeylerine ve eşlerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Arpacı ve Tokyürek (2012) “boşanmış bireylerin yeniden evlilik konusundaki görüşlerinin incelenmesi” isimli çalışmalarından elde edilen sonuçlarda, cinsiyette göre farklılıklar göstermektedir. “boşanmış bireyler yeniden mutlu olabilirler”, “boşanmış bireylerin evlendikten sonra boşanma kararını daha kolay almaktadırlar”, “toplum yeniden evlilikleri pek hoş karşılamaz” ,“çocuk sahibi olan boşanmış bireyler yeniden evliliği düşünmemelidir” gibi ifadeler kadınlar ve erkekler arasında farklılık saptanmıştır. Eğitim düzeylerine göre ise; yeniden evlenildiğinde eski hataları yapmamaya özen göstermede ve çocuk sahibi olan boşanmış bireylerin yeniden evliliği düşünmemesinin gerekmesinde gibi ifadeler kullanmışlardır.

Yılmaz ve Fidan’ a göre “kadın açısından boşanma: yeni bir başlangıç mı? Ya da son mu?” isimli araştırmada elli çalışan kadınla çalışılmıştır. Boşanmanın gerçekleşmesinden sonra kadınların yaşamlarını nasıl algıladıklarına bakıldığında: “yeni bir hayat” en çok tercih edildi ve özellikle eğitim düzeyleri ve statülerini yüksek olan kişiler belirtmiştir. Bunu takip eden cümleler ise: “başlangıç”, “evlilik öncesi hayata dönüş”, “belirsizlik” ve “bilmediği” yönündedir. Araştırmaya katılanların çok büyük bir kısmının evlilik düşünmediği ve bilmiyor olarak ifade edilmiştir.

Şevik ve Özcan (2012) göre Kastamonu ilinde intihar girişimlerini incelemiştir. Bu araştırmada Aile Değerlendirme Ölçeği, Problem Çözme Envanteri, Başa Çıkma Tutumları Ölçeği, Çok Boyutlu Öfke Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Beck intihar Düşüncesi Ölçeği kullanılmıştır. Kadınların intihar oranlarının daha yüksek olduğunu ve yaz aylarında intiharların daha fazla olduğunu

bulmuşlardır. A.D.Ö den alınan en yüksek puan duygusal tepki verme alt ölçeğinden almışlardır. Bu araştırma duygusal tepki verme davranışının sağlıksız oluşu ile intihar arasında bir bağlantı kurulmasını sağlamıştır.

Günay ve Bener (2011) araştırmaların amacı kadınların toplumsal cinsiyet rollerine göre aile içindeki yaşamı algılama biçimlerini belirlemektir. Ankara’da 575 evli kadına ulaşılmıştır. Kadınların yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu ve aile gelir düzeyleri arasında anlamlı fark görülmüştür. Aile içindeki yaşantılarını toplumsal cinsiyet rollerine göre belirledikleri ortaya çıkmıştır.

Devlet Planlama Teşkilatı’nın (DPT) (1993) araştırmasına göre, kadının aile içindeki temel görevinin %75.81 ile ev işleri yapmak olduğu saptanmıştır. Kadınların eğitim düzeylerine göre değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Öğrenim seviyesi yükseldikçe temel rollerinin sadece ev kadını olmadığı ortaya çıkmıştır. Kadının temel işleri ev işi olduğunu belirtme oranları ise, % 80.83 ile ilkokul mezunları, %58.30 ile lise mezunları, %42.52 ile üniversite mezunlarıdır. Kadınların öğrenim durumu yükseldikçe tek rollerinin ev hanımlığı olmadığı görülmektedir. Eşine ve çocuklarına manevi destek sağlamak ve çocukları yetiştirmek rolleri de eklenmiştir. Aile içinde erkeğin temel görevinin ailenin geçimini sağlamaktır yanıtı ise %94.56 olarak belirlenmiştir. Kadınlarda olduğu gibi erkeğin eğitim durumu yükseldikçe ailenin geçimini sağlama oranı düşmektedir. Aynı zamanda öğrenim durumu arttıkça erkeğin ona yüklenen rollere ev işlerine yardımcı olma rolü eklenmekte ve artış göstermektedir. Bu çalışmada öğrenim düzeylerinin aile içi rolleri etkilediği saptanmıştır.

2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Gottman (1979) yapılan araştırmada evlilik süresi ile ilişkiden sağlanan doyumu incelemektedir. Evlilik yılları geçtikçe doyumun azaldığı, çocuklar evlendiğinde ya da evden ayrıldıklarında ise tekrar yavaş yavaş attığı bulunmuştur.

Schafer ve Keith (1980) yapmış oldukları ailede sorumluluk ve ödüllerin eşit paylaşıldığını düşünen kişilerin evlilik uyum ve mutluluk düzeylerini araştırmışlardır. Bu araştırma sonucunda, ailedeki işlerin haklı bir biçimde paylaşıldığını düşünen erkek ve kadınların diğerlerine oranla uyumlu ve mutlu oldukları bulunmuştur. Ödülleri hak ettiklerinden fazlasını aldıklarında ise kadınlar erkeklerden daha fazla rahatsız oldukları belirlenmiştir.

Frank ve arkadaşlarının (1986) yapmış oldukları bir çalışmada, anne-babaların çocuklarını yetiştirmekte aldıkları zevk çocuklardan mı kendilerinden mi kaynaklandığını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda ise, anne babaların çocuklardan aldıkları zevkin kendileriyle ilgili olduklarını söylemişlerdir. Çocukların elde ettikleri başarılarından kendilerine pay çıkarmışlardır. Anneler babalara oranla daha sık mutluluk belirtileri gösterildiği bulunmuştur. Mesleklerine bağlı olan babalar ve mesleklere bağlı olmayan anneler kendilerine pay biçmişlerdir.

Brody ve arkadaşları (1986) evliliklerinde memnun olan ve olmayan anne ve babaların çocuklarına bir şeyler öğretirken yaptıkları davranışları gözlemişlerdir. Araştırmanın sonucunda, evliliklerinden mutlu olmayan babaların olanlara kıyasla daha az ödül kullandıkları görülmüştür. Mutsuz olan aileleri mutlu olanlara kıyasla çocuklarına daha az soru sorduklarını ve onlara daha aydınlatıcı bilgiler verdikleri, yapacakları işlerde olumlu bilgiler ve olumlu yanıtlar verdikleri, işlerine daha az

karıştıkları görülmüştür. Çocuklarda mutsuz ailelerden aldıkları daha olumlu iletişime girdiklerini belirtmiştir. Evlilikten alınan doyum çocukların yetiştirilmesinde etkili olmuştur.

Steil ve Turetsky (1987) “Eşitlik daha iyi mi? Evlilikteki eşitlik ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki” başlıklı araştırmasında meslek sahibi olup ve üst sosyoekonomik düzeyde 800 kişiyle yaptıkları araştırmada, özellikle çocuklu kadınların çok iş yaptıkları ve eşlerinden daha az karar verme yetkileri oldukları, bu durumda kadınlarda depresyona yol açıldığı bulunmuştur.

Lye ve Biblarz (1993) yapmış oldukları araştırmada 1437 evli çiftlerden bilgi toplanmıştır. Cinsiyet rollerin ve evlilik duyumunu incelemiştir. Bunun sonucunda ise geleneksel rollere sahip kişilerin evlilik doyumlarının düşük olduğu bulunmuştur. Araştırmada kadınlara göre erkeklerin daha az geleneksel rolleri olduğu durumlarda evlilik doyumların yüksek olduğu, erkeklerin kadınlara oranla daha az geleneksel rolleri durumlarda evlilik doyumunu düşmekte ve anlaşmazlıkların arttığı ortaya çıkmıştır.

Karney ve Bradbury (1995) önceden yapılmış 115 araştırmayı incelemiştir. Araştırmalarda evliliklerde dört kategori olduğunu belirlemiştir. Bunlar ; stresli olaylar, uyum sağlayıcı, incinirlik düzeyleri ve evliliğin niteliği, devamlılığıdır. Stresli olaylara, anı durumlar ve stresin evlilikleri etkilediği durumlar olarak açıklanır. Uyum sağlayıcı, iletişim kurma ve problem çözme becerileri gibi durumları içerir. İncinirlik düzeyleri ise, aileden gelen tecrübeler, geçmişleri kişilikleri etkili olduğu bulunmuştur. Stresli olaylara karşı uyum sağlayan ve incinirliklerinde dayanıklı olan kişilerin evliliklerinin iyi gittiği ortaya çıkmıştır.

Fakat stresli olaylarla baş etmekte ve uyum sağlamada zorluk yaşayan kişilerin evliliklerinin niteliğinin düştüğünü bunun sonucunda ise, boşanma veya ayrılıklar ortaya çıktığını ifade etmişlerdir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması için kullanılan ölçme araçları ve bunların geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları, veri toplaması ve veri analizinde kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmada evli kişilerin evliliklerinin sağlıklı olup olmadığını incelemeye yönelik, ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Araştırmada bağımlı değişkenler (cinsiyet, yaş, bölge, eğitim düzeyleri, eş eğitim düzeyleri, evlilik yılı, evlilik sayısı, çocuk sayısı ve ailenin aylık gelirleri), bağımlı değişkenler (problem çözme (PRÇ), iletişim (İLT), rol (ROL), duygusal tepki verebilme (DTV), gereken ilgiyi gösterme (GİG), davranış kontrolü (DVK) ve genel fonksiyonlar (GNF) arasındaki ilişkileri incelemektedir.

3.2. Çalışma Grubu

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tüm ilçelerinde (Lefkoşa, Mağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele) birlikte yaşayan evli yetişkinlerden rastgele 40'ar kişi seçilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubunu toplam 200 kişi oluşturmaktadır.

Tablo 1’de araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine, yaşlarına, bölgelerine, eğitim düzeylerine, eş eğitim düzeylerine, evlilik yılına, evlilik sayısına, ocuk sayısına ve ailenin aylık gelirlerine göre dağılımları yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Değişkenlere Göre Dağılımı

Bağımsız değişkenler		F	%
Cinsiyet	Kadın	117	58.5
	Erkek	83	41.5
Yaş	18-23	6	3.0
	24-29	41	20.5
	30-35	48	24.0
	36-41	13	6.5
	42-47	12	6.0
	48- st	80	40.0
Bölge	Lefkoşa	40	20.0
	Magusa	40	20.0
	Girne	40	20.0
	Güzelyurt	40	20.0
	İskele	40	20.0
Eğitim durumu	İlkokul	49	24.5
	Ortaokul	16	8.0
	Lise	56	28.0
	niversite	58	29.0
	Yüksek lisans&doktora	21	10.5
Eş Eğitim durumu	İlkokul	46	23.0
	Ortaokul	18	9.0
	Lise	56	28.0
	niversite	55	27.5
	Yüksek lisans&doktora	25	12.5

Bağımsız değişkenler		F	%
Evlilik yılı	0-1 sene	13	6.5
	1-3 sene	34	17.0
	4-7 sene	35	16.0
	8-11 sene	12	6.0
	12-15 sene	20	10.0
	16-19 sene	6	3.0
	20- üstü sene	83	41.5
Evlilik sayısı	İlk evlilik	184	92.0
	İkinci evlilik	16	8.0
	Üçüncü evlilik - üstü	-	-
Çocuk sayısı	Yok	47	23.5
	1	64	32.0
	2	63	31.5
	3	17	8.5
	4	4	2.0
	5- üzeri	5	2.5
Ailenin ekonomik geliri	1.000 - 1.499 TL	13	6.5
	1.500 – 2.499 TL	56	28.0
	2.500 – 3.499 TL	59	29.5
	3.500 – 4.499 TL	24	12
	4.500 – 5.499 TL	17	8.5
	5.500 - üstü	31	15.5
Toplam		200	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya 117 (%58.5) kadın ve 83 (%41.5) erkek evli çift katılmıştır.

Bu 200 bireyden 6’sı (%3.0) 18 ile 23 yaşları arasında, 41’i (%20.5) 24 ile 29 yaşları arasında, 48’i (%24.0) 30 ile 35 yaşları arasında, 13’ü (%6.5) 36 ile 41 yaşları arasında, 12’si (%6.0) 42 ile 47 yaşları arasında iken 80’i (%40) de 48 ve üstü yaşlardadır.

Her bölgeden (Lefkoşa, Magusa, Girne, Güzelyurt, İskele) 40’ ar (%20.0) evli bireye bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan bireylerden 49’u (%24.5) ilkokul mezunu, 16’sı (%8.0) ortaokul mezunu, 56’sı (%28.0) lise mezunu, 58’i (%29.0) üniversite mezunu iken bireylerden 21’i (%10.5) yüksek lisan ve doktora mezunudur.

Ayrıca araştırmaya katılan bireylerin eşlerinden 46’sı (%23.0) ilkokul mezunu, 18’si (%9.0) ortaokul mezunu, 56’sı (%28.0) lise mezunu, 55’i (%27.5) üniversite mezunu iken bireylerden 25’i (%12.5) yüksek lisan ve doktora mezunudur.

Bireylerden 13’ü (%6.5) 0-1 sene evli, 34’ü (%17.0) 1-3 sene evli, 35’i (%16.0) 4-7 sene evli, 12’si (%6.0) 8-11 sene evli, 20’si (%10.0) 12-15 sene evli, 6’sı (%3.0) 16-19 sene evli iken 83’ü (%41.5) 20 sene ve üzeri evli olmaktadır.

Araştırmaya katılan evli bireylerin 184’ü (92.0) ilk evlilikleri olduğu görülür iken 16’si (%8.0) ikinci evlilikleri olduğunu belirtirken, üç ve üzeri evliliği olan bireylere rastlanmamıştır.

Bireylerden 47'sinin (%23.5) hiç çocuğu olmadığını, 64'ü (%32) tek çocuklu, 63'ünün (%31.5) iki çocuğu, 17'si (%8.5) üç çocuğu, 4'ünün (2.0) dört çocuğu var iken 5'i (2.5) beş ve üzeri çocuğu olduğunu belirtmiştir.

Son olarak Tablo 1'de, bireylerden 13'ünün (%6.5) ailesinin aylık ortalama geliri 1.000 ile 1.499 TL arası, 56'sının (%28.0) 1.500 ile 2.499 TL arası, 59'unun (%29.5) 2.500 ile 3.499 TL arası, 24'ünün (%12) 3.500 ile 4.499 TL arası, 17'sinin (%8.5) 4.500 ile 5.499 TL arası, 31'nin (%15.5) 5.500 ve üstü olduğu görölmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada, demografik değişkenler ile ilgili bilgiler, araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve Bulut (1990) tarafından geliştirilen Aile Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmaya katılan bireylerin demografik değişkenlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından Kişisel Bilgi Form oluşturulmuştur. Bu formda, evli bireylerin cinsiyetleri, yaşları, bölgeleri, eğitim durumları, eşlerinin eğitim durumları, evlilik yılları, evlilik sayıları, çocuk sayıları ve ailenin ekonomik gelirleri ile ilgili değişkenler yer almıştır. Kişisel bilgi formu alan uzmanları ve dil uzmanları tarafından araştırılmak istenen bilgilerin, gerçekten ölçüp ölçmediğini ve anlaşılabilirliğini incelenmiştir. Uzmanlardan alınan öneriler doğrultusunda

forumdaki gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Böylece, kişisel bilgi formunun geçerliliği sağlanmaya çalışılmıştır.

3.3.2. Aile Değerlendirme Ölçeği

Aile Değerlendirme Ölçeği, ABD Brown Üniversitesi ve Butler Hastanesi taraftarında aile araştırma programı çerçevesinde geliştirilmiştir. Ailelerin işlevlerini yerine getirip getirmediğini değerlendirmek, sorun alanlarının boyutlarını ortaya çıkarmak ve bu bilgiyi direkt olarak aile üyelerinden almak amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçek, ailenin genel yapısal özelliklerini ve aile üyeleri arasındaki etkileşimi, sağlıklı ve sağlıksız olarak ayırt edebilecek şekilde tanımlanmıştır. MC. Master Aile işlevleri modelinin klinik olarak aileler üzerinde uygulanması ile elde edilmiştir. 7 alt ölçekten oluşmuştur. Bunlar; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme, davranış kontrolü ve genel işlevlerdir. Bu modele göre 53 soru sayısı geçerliliği artırmak amaçlı 60 soruya çıkarılmıştır. Alt boyutların alfa kat sayısının 0.72 ile 0.92 olarak değişmektedir. Bu ölçeğin iç tutarlığının yüksek olduğunun göstergesidir (Alacahan,2010; Ünal, 2002; Bulut, 1990).

Türkiye’de geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Bulut (1985) tarafından yapılmıştır. Türkçeye çevirisi dil bilir uzmanlarca yapılmış, klinik psikolog ve psikiyatrist tarafından değerlendirilmiş, çeşitli üniversitelerin ilgili bölümlerinde uygulamalar yapılmıştır. Alt ölçeklerin Cronbach-alfa ile değerlendirilen iç tutarlık katsayıları. 38 ile. 86 arasında değişmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği boşanma sürecinde olan ve olmayan grupların aldıkları puanlar

karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin bu iki grubu $p < 0.001$ düzeyinde anlamlı sonuç elde edilmiştir. Güvenirliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir (Alacahan, 2010; Ünal, 2002; Bulut, 1990). KKTC’de bu araştırma için yapılan güvenilirlik puanı .885 olarak bulunmuştur. Alan uzmanları ve dil alanında uzmanları tarafından araştırmak istenen gerçekten ölçülüp ölçülmediğini ve anlaşılabilirliğini incelenmiştir. Böylece, ölçme aracının geçerliliği test edilmiştir.

Aile Değerlendirme Ölçeği aileyi “sağlıklı” ve “sağlıksız” olarak tanımlamaya yönelik olumlu ve olumsuz 60 durum cümlesinden oluşur. Ölçekteki cümlelerini 1- Aynen Katılıyorum, 2- Büyük Ölçüde Katılıyorum, 3- Biraz Katılıyorum, 4-Hiç Katılmıyorum şeklinde değerlendirirler. 1 puanı “sağlıklı” olma durumunu, 4 “sağlıksız” olma durumunu gösterir. 2 puanı orta değeri oluşturmaktadır. Bu çalışmada “sağlıklı” $< 2 >$ “sağlıksız” olarak değerlendirilmiştir (Alacahan, 2010; Ünal, 2002; Bulut, 1990).

3.4. Veri Toplanması

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları Lefkoşa, Magusa, Güzelyurt, Girne ve İskele’ de yaşayan, evli olan bireylere uygulanmıştır. Veriler çeşitli bölgelerden araştırmaya katılan bireylerin tanıdığı evli yetişkinlerden ve rastgele seçilen bireylerden toplanmıştır. Araştırma kapsamında gizlilik ilkesine uyulmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin kendilerini rahat hissetmeleri için isim ve soyisim bilgisi alınmamıştır. Toplamda 200 veri toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Evli bireylerin aile değerlendirme envanterinin alt ölçeklerinin (PRÇ, İLT, ROL, DTV, GİG, DVK, GNF) demografik değişkenlere (cinsiyet, yaş, bölge, eğitim düzeyleri, eş eğitim düzeyleri, evlilik yılı, evlilik sayısı, çocuk sayısı ve ailenin aylık gelirleri) göre farklılık gösterip göstermediği, bağımsız gruplar t testi ve varyans (ANOVA) analizi ile incelenmiştir.

Bulguların anlamlı olup olmadığının yorumlamasında, .05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır ve analizlerde SPSS 15.0 paket programından yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçları sırasına uygun olarak analiz edilmiş ve elde edilen sonuçlar açıklanmıştır.

4.1. Birlikte Yaşayan Ailelerin Aile Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarına Göre Genel İşlevleri Nasıldır?

Ailelerin aile değerlendirme ölçeğinin alt ölçeklerinden elde edilen puanlara göre yerine getirilmesi gereken işlevlerin kaçının sağlıklı kaçının sağlıksız olduğunun sonuçları Tablo 2' de gösterilmiştir.

Tablo 2. Aile işlevlerinin yüzdeler tablosu

		PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
Sağlıklı	N	153	152	116	159	55	88	162
	%	76.5	76	58	79.5	27.5	44	81
Sağlıksız	N	47	48	84	41	145	112	38
	%	23.5	24	42	20.5	72.5	56	19
Toplam	N	200	200	200	200	200	200	200
	%	100	100	100	100	100	100	100

Tablo 2' de görüldüğü gibi problem çözme alt ölçeğindeki 153 (%76.5) kişi sağlıklı, 47 (%23.5) kişi sağlıksız bulunmuştur. İletişim alt ölçeğinde ise 152 (%76) kişi sağlıklı, 48 (%24) kişi ise sağlıksız bulunmuştur. Roller alt ölçeğine bakıldığında 116 (%58) kişi sağlıklı, 84 (%42) kişi sağlıksız oldukları bulunmuştur. Duygusal

tepki verme alt ölçeğinde 159 (%79.5) kişi sağlıklı iken 41 (%20.5) kişi sağlıksız bulunmuştur. Gereken ilgiyi gösterme al ölçeğinde 55 (%27.5) kişi sağlıklı, 145 (72.5) kişi sağlıksız bulunmuştur. Davranış kontrolü alt ölçeğinde 88 (%44) kişi sağlıklı, 112 (%56) kişi sağlıksız bulunmuştur. Genel işlev alt ölçeğine bakıldığında 162 (%81) kişi sağlıklı iken 38 (%19) kişi sağlıksız bulunmuştur.

Ailelerin en az sorun yaşanan ve sağlıklı bir biçimde yerine getirilen işlevin genel işlevler olduğu görülmüştür. Bu sağlıklı işlevi çok yakından takip eden duygusal tepki verme işlevi olduğu belirlenmiştir. En çok sorun yaşadıkları ve yerine getiremediği işlevin gereken ilgiyi gösterme işlevi olduğu görülmüştür. Bu sağlıksız işlevi çok yakından takip eden davranış kontrolü işlevi olduğu belirlenmiştir.

4.2. Birlikte Yaşayan Ailelerin A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Cinsiyete Göre Anlamlı Bir Farklılık Var Mıdır?

Kadın ve erkeklere göre A.D.Ö alt ölçekleri puanları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar testi analizi yapılmıştır ve sonuçları Tablo 3' te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ailelerin cinsiyete göre A.D.Ö alt ölçek puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları

CİNSİYET	KADIN		ERKEK		t	P
	ORT	SS	ORT	SS		
PRÇ	1.75	0.60	1.70	0.55	.636	.525
İLT	1.66	0.47	1.67	0.50	.137	.892
ROL	2.04	0.43	1.97	0.41	1.156	.249
DTV	1.58	0.58	1.67	0.54	-1.097	.274
GİG	2.34	0.40	2.34	0.36	.153	.879
DVK	2.17	0.38	2.12	0.36	.930	.354

GNF	1.57	0.49	1.53	0.51	.521	.603
N	117		83			

Cinsiyete göre A.D.Ö alt ölçeklerinden elde edilen sonuçların anlamlı olup olmadığını anlamak için yapılan t-test sonucunda, kadınların ve erkeklerin aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.3. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Yaşa Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?

Araştırmaya katılan bireylerin, yaşlarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Araştırmaya katılan ailelerin yaşlarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler

YAŞ	18-23		24-29		30-35		36-41		42-47		48+	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	2.25	.65	1.76	.49	1.94	.59	1.51	.49	1.91	.73	1.55	.54
İLT	1.90	.46	1.75	.52	1.72	.50	1.51	.37	1.66	.51	1.58	.46
ROL	2.37	.41	2.03	.42	2.04	.40	2.05	.41	2.00	.56	1.95	.41
DTV	1.97	.59	1.54	.56	1.55	.55	1.57	.43	1.81	.75	1.66	.57
GİG	2.28	.43	2.31	.37	2.26	.34	2.31	.37	2.48	.55	2.40	.39
DVK	2.48	.38	2.14	.32	2.16	.37	2.09	.19	2.12	.36	2.14	.42
GNF	1.72	.60	1.58	.47	1.67	.52	1.42	.34	1.61	.61	1.47	.49
N	6		41		48		13		12		80	

Araştırmaya katılan ailelerin, yaşlarına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya katılan ailelerin yaşlarına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

	PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
F	4.625	1.397	1.264	1.098	1.172	1.005	1.278
P	0.001	0.227	0.281	0.365	0.324	0.416	0.275

Tablo 5’te de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan ailelerin yaşlarına göre bir tek problem çözme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır (.001<.005). Diğer işlevlerden ailelerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.4. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Yaşadıkları Bölgelere Göre Anlamlı Bir Farklılık Var Mıdır?

Araştırmaya katılan bireylerin, yaşadıkları bölgelere göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Araştırmaya katılan ailelerin yaşadıkları bölgelere göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler

BÖLGE	LEFKOŞA		MAGOSA		GİRNE		GÜZELYURT		İSKELE	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	1.89	.49	1.86	.54	1.72	.65	1.62	.56	1.55	.60
İLT	1.78	.48	1.61	.47	1.66	.57	1.54	.43	1.70	.46

ROL	2.26	.42	2.02	.40	1.98	.41	1.85	.36	1.95	.41
DTV	1.75	.60	1.50	.56	1.67	.61	1.43	.44	1.76	.56
GİG	2.32	.34	2.31	.40	2.32	.37	2.34	.39	2.42	.43
DVK	2.25	.40	2.06	.31	2.11	.38	2.06	.28	2.26	.45
GNF	1.76	.56	1.52	.45	1.60	.57	1.39	.36	1.48	.45
N	40		40		40		40		40	

Yaşadıkları bölgelere göre aile işlevleri arasında anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Araştırmaya katılan ailelerin yaşadıkları bölgelere göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

BÖLGE	PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
F	2.615	1.351	5.354	2.845	0.546	2.675	3.262
P	.037	.252	.000	.025	.702	.033	.013

Tablo 7’ye göre araştırmaya katılan ailelerin yaşadıkları bölgelere göre rol işlevinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($.000 < .005$). Diğer işlevlerden ailelerin yaşadıkları bölgelere göre anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür.

4.5. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Eğitim Durumlarına Göre Anlamli Bir Farklilik Görülmekte Midir?

Araştırmaya katılan bireylerin, eğitim durumlarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 8’da verilmiştir.

Tablo 8.*Araştırmaya katılan ailelerin eğitim durumlarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler*

EĞİTİM DURUM	İLKOKUL		ORTAOKUL		LİSE		ÜNİVERSİTE		Y.LİSANS DOKTORA	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	1.63	.59	1.87	.56	1.83	.61	1.73	.58	1.54	.42
İLT	1.71	.47	1.86	.39	1.71	.50	1.58	.50	1.48	.45
ROL	1.91	.43	2.22	.44	2.10	.43	1.95	.41	1.90	.35
DTV	1.86	.59	1.85	.54	1.62	.57	1.48	.52	1.29	.40
GİG	2.53	.44	2.46	.43	2.33	.33	2.21	.34	2.17	.28
DVK	2.27	.40	2.20	.39	2.16	.39	2.10	.34	1.92	.23
GNF	1.57	.52	1.66	.46	1.67	.52	1.47	.48	1.34	.32
N	49		16		56		58		21	

Eğitim durumlarına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 9’de gösterilmiştir.

Tablo 9. Araştırmaya katılan ailelerin eğitim durumlarına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

EĞİTİM	PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
F	1.603	2.098	2.336	6.007	6.647	3.663	2.378
P	.175	.083	.057	.000	.000	.007	.053

Tablo 9’da, araştırmaya katılan ailelerin eğitim durumlarına göre duygusal tepki verme ve gereken ilgiyi gösterme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($.000 < .005$). Diğer işlevlerden ailelerin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür.

4.6. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Eşinin Eğitim Durumuna Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?

Araştırmaya katılan bireylerin, eşinin eğitim durumuna göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Araştırmaya katılan ailelerin eşinin eğitim durumuna göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler

EŞ EĞİTİM DURUM	İLKOKUL		ORTAOKUL		LİSE		ÜNİVERSİTE		Y.LİSANS DOKTORA	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	1.58	.58	1.83	.55	1.78	.59	1.76	.59	1.72	.56
İLT	1.69	.48	1.86	.40	1.62	.48	1.58	.50	1.71	.49
ROL	1.92	.40	2.19	.47	2.02	.43	1.98	.40	2.03	.45
DTV	1.74	.53	1.73	.62	1.67	.59	1.50	.53	1.50	.59

GİG	2.50	.45	2.51	.41	2.32	.37	2.22	.33	2.25	.28
DVK	2.25	.42	2.33	.35	2.13	.35	2.13	.36	1.92	.25
GNF	1.51	.49	1.63	.47	1.62	.53	1.51	.51	1.51	.44
N	46		18		56		55		25	

Eşinin eğitim durumuna göre bireylerin aile işlevlerinin farklılaşıp farklılaşmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Araştırmaya katılan ailelerin eşinin eğitim durumuna göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

EŞ EĞİTİM	PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
F	1.058	1.276	.987	1.652	4.786	4.684	.574
P	.379	.281	.416	.163	.001	.001	.682

Tablo 11’e göre, araştırmaya katılan ailelerin eşinin eğitim durumuna göre gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır ($.001 < .005$). Bu durumda ailelerin diğer işlevlerden eşinin eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

4.7. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Evlilik Yıllarına Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?

Araştırmaya katılan bireylerin, evlilik yıllarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Araştırmaya katılan ailelerin evlilik yıllarına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler

EVLİLİK YILI	0-1		1-3		4-7		8-11	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	2.11	.62	1.72	.45	1.85	.61	1.70	.67
İLT	2.00	.40	1.64	.47	1.77	.54	1.53	.48
ROL	2.34	.33	1.93	.40	2.04	.46	2.02	.39
DTV	1.93	.59	1.43	.49	1.65	.62	1.51	.52
GİG	2.24	.29	2.21	.33	2.29	.37	2.30	.33
DVK	2.24	.35	2.16	.38	2.07	.30	2.19	.38
GNF	1.81	.54	1.46	.36	1.68	.61	1.57	.52
N	13		34		32		12	

EVLİLİK YILI	12-15		16-19		20+	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	1.70	.50	1.97	.62	1.61	.55
İLT	1.52	.45	1.85	.49	1.61	.47
ROL	1.95	.27	2.10	.14	1.99	.46
DTV	1.32	.29	1.77	.67	1.72	.58
GİG	2.42	.42	1.95	.28	2.44	.40
DVK	2.10	.38	2.33	.39	2.16	.40
GNF	1.41	.31	1.63	.63	1.53	.50
N	20		6		83	

Evlilik yılına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 13’de gösterilmiştir.

Tablo 13. Araştırmaya katılan ailelerin evlilik yıllarına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

EVLİLİK YILI	PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
F	1.910	2.091	1.653	2.909	3.107	.668	1.499
P	.081	.056	.135	.010	.006	.676	.180

Tablo 13’e göre araştırmaya katılan ailelerin evlilik yıllarına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür. Bu durumda, ailelerin evlilik yılları ile aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

4.8. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Evlilik Sayısına Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?

Araştırmaya katılan bireylerin, evlilik sayısına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Ailelerin evlilik sayısına göre A.D.Ö alt ölçek puanlarına ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları

EVLİLİK SAYISI	İLK EVLİLİK		İKİNCİ EVLİLİK		t	P
	ORT	SS	ORT	SS		
PRÇ	1.74	.59	1.61	.47	1.007	.326
İLT	1.65	.49	1.74	.41	-.778	.446
ROL	2.01	.42	2.07	.42	-.619	.544
DTV	1.61	.57	1.78	.49	-1.288	.214
GİG	2.33	.39	2.50	.31	-1.985	.062
DVK	2.14	.37	2.22	.41	-.697	.495
GNF	1.55	.50	1.54	.47	.082	.936
N	184		16			

Evlilik sayısına göre A.D.Ö alt ölçeklerinden elde edilen sonuçların anlamlı olup olmadığını anlamak için yapılan t-test sonucunda, ilk evlilik ve ikinci evliliklerin aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4.9. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Çocuk Sayısına Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?

Araştırmaya katılan bireylerin, çocuk sayısına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15. Araştırmaya katılan ailelerin çocuk sayısına göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler

Çocuk sayısı	YOK		1		2		3		4		5- +	
	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	1.82	.51	1.86	.59	1.65	.61	1.54	.54	1.25	.31	1.20	.18
İLT	1.81	.51	1.67	.49	1.59	.51	1.52	.32	1.63	.36	1.62	.23
ROL	2.10	.43	2.01	.36	1.98	.45	1.96	.49	2.02	.41	1.83	.44
DTV	1.68	.60	1.57	.57	1.61	.60	1.55	.35	2.00	.66	1.90	.27
GİG	2.26	.35	2.28	.35	2.40	.44	2.43	.33	2.64	.18	2.62	.41
DVK	2.16	.39	2.13	.36	2.14	.37	1.98	.27	2.63	.56	2.48	.35
GNF	1.66	.55	1.54	.47	1.54	.51	1.44	.38	1.60	.68	1.20	.17
N	47		64		63		17		4		5	

Çocuk sayısına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 16'de gösterilmiştir.

Tablo 16. Araştırmaya katılan ailelerin çocuk sayısına göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

ÇOCUK SAYISI	PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
F	2.955	1.414	.702	.854	2.302	2.904	1.143
P	.014	.221	.622	.513	.046	.015	.339

Tablo 16'e göre, araştırmaya katılan ailelerin çocuk sayısına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür. Bu durumda, ailelerin çocuk sayısı ile aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

4.10. A.D.Ö Alt Ölçek Puanları İle Ailenin Ekonomik Gelirine Göre Anlamlı Bir Farklılık Görülmekte Midir?

Araştırmaya katılan bireylerin, aile ekonomik gelirine göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. *Araştırmaya katılan ailelerin ekonomik gelirine göre aile işlevleri ile ilgili betimsel istatistikler*

Ekono- mik gelir	1.000 TL		1.500TL		2.500TL		3.500 TL		4.500 TL		5.500 TL	
	1.499 TL	2.499 TL	3.499 TL	4.499 TL	5.499 TL	ÜZERİ	ORT	SS	ORT	SS	ORT	SS
PRÇ	1.93	.52	1.70	.61	1.83	.57	1.72	.55	1.54	.51	1.61	.62
İLT	1.93	.45	1.78	.46	1.65	.50	1.59	.32	1.50	.32	1.49	.53
ROL	2.10	.38	2.06	.45	1.97	.43	1.98	.38	1.97	.29	2.01	.46
DTV	2.01	.66	1.79	.61	1.60	.53	1.47	.47	1.50	.50	1.39	.48
GİG	2.29	.47	2.50	.39	2.34	.39	2.21	.32	2.31	.38	2.02	.27
DVK	2.48	.42	2.19	.41	2.17	.35	2.11	.32	2.05	.29	1.98	.31
GNF	1.55	.40	1.61	.53	1.62	.49	1.47	.49	1.47	.37	1.41	.52
N	13		56		59		24		17		31	

Ekonomik gelir göre aile işlevleri arasında anlamlı bir şekilde farklılaşp farklılaşmadığını anlamak için yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları Tablo 18’de gösterilmiştir.

Tablo 18. Araştırmaya katılan ailelerin ekonomik gelirine göre aile işlevlerine ilişkin varyans analizi sonuçları

EKONOMİK GELİRİ	PRÇ	İLT	ROL	DTV	GİG	DVK	GNF
F	1.271	2.862	.432	4.025	3.450	3.897	1.154
P	.278	.016	.826	.002	.005	.002	.333

Tablo 18’e göre, araştırmaya katılan ailelerin ekonomik gelirine göre duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır (.002 ve .005 < .005). Bu durumda ailelerin diğer işlevlerden ekonomik gelirleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin tartışılması ve yorumlamasına yer verilmiştir.

5.1. Birlikte Yaşayan Ailelerin Aile Değerlendirme Ölçeği Sonuçlarına Göre Genel İşlevlerine İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre, ailelerin en az sorun yaşanan ve sağlıklı bir biçimde yerine getirilen işlevin genel işlevler olduğu görülmüştür. Bu sağlıklı işlevi çok yakından takip eden duygusal tepki verme işlevi olduğu belirlenmiştir. En çok sorun yaşadıkları ve yerine getiremediği işlevin gereken ilgiyi gösterme işlevi olduğu görülmüştür. Bu sağlıksız işlevi çok yakından takip eden davranış kontrolü işlevi olduğu belirlenmiştir.

Doğan (2012)'in yapmış olduğu araştırmada suçlu çocukların aile bağlarının zayıf olduğu bulunmuştur. Bu araştırmada ise gereken ilgi gösterme işlevinde sorun yaşadıkları göstermiştir. Bu ortaya çıkan tablo ise doğru orantıda olduğunu ortaya koymaktadır. Eray (2011)'in boşanmış kişilerde yapmış olduğu araştırmada kişisel uyumsuzluğun boşanmaya neden olduğunu saptamıştır. Bu araştırmada ise sağlıksız işlevler arasında davranış kontrolü işlevini desteklemektedir. Gökhan (1999)'ın ve Büküşoğlu ve arkadaşlarının (2001) yapmış oldukları araştırmalarda elde edilen sonuçlar da “davranış kontrolü” ve “gereken ilgiyi gösterme” işlevlerinde sağlıksız oldukları görülmektedir. Bu araştırmanın sonucuyla aynı orantıda çıktığı görülmüştür.

Yoldaş (2008)'ın yapmış olduğu araştırmada ise, ailelerin problem çözmeye becerisinde ve anne-baba etkileşim yardımı ihtiyaçları bulmuştur fakat bu araştırmaya katılan bireylerde problem çözmeye ve iletişim becerilerinin sağlıklı olduğu saptanmıştır. Şevik ve Özcan (2012)'ın yapmış olduğu araştırmada ailelerin birbirlerine olan duygusal tepki verme işlevinde sağlıklı olduğu bulunmaktadır fakat bu araştırmanın verileri tersini savunmaktadır.

Schafer ve Keith (1980) araştırmalarında ailedeki işleri eşit paylaşıldığında mutlu ve uyumlu bir evlilik yaşadıklarını belirtmektedirler. Bu araştırmada ise roller işlevinin sağlıklı olduğu saptanmakta ve böylece ailelerini mutlu ve uyumlu olduklarını düşündüklerinden söz edilebilir. Karney ve Bradbury (1995) araştırmasında stresli olaylarla baş edebilen ailelerin uyumlu ve iyi olduğu sonucuna varılmıştır. Bu araştırmada problem çözmeye işlevinin sağlıklı oluşu Kıbrıs'ta yaşayan ve araştırmaya katılan ailelerin evliliklerinin uyumlu ve iyi olduğundan bahsedilebilir. Ancak aile içinde eşlerin birbirlerine gereken ilgiyi göstermede ise sorun yaşadıkları bulgulanmıştır. Bu çıkan sonuçları ise KKTC 'deki yaşam koşullarındaki zorluklar ve ekonomik sıkıntıların aileleri etkilediği düşünülmektedir. Bir diğer nedeni ise KKTC'de yaşayan kişilerin eğitim seviyelerinin çok yüksek oluşu bilim ve teknolojinin yakından takip etmeleri, ailedeki ilgi gösterme ve ilişkilerini etkilediği düşünülmektedir.

5.2. Birlikte Yaşayan Ailelerin Cinsiyete Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre, A.D.Ö alt ölçeklerinden elde edilen sonuçlarda kadınların ve erkeklerin aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

İsmen (2003)'ın yapmış olduğu araştırmada kadınların erkeklerden davranış kontrol alt ölçeğine göre daha iyi olduğu ortaya çıkmıştır. şevik ve Özcan (2012) kadın ve erkeklerin arasında duygusal tepki verme davranışının farklı olduğunun sonucuna varmıştır. Günay ve Bener (2011) araştırmasında kadınlar roller bakımından farklılaştıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Steil ve Turetsky (1987) yapmış oldukları araştırmada kadınları daha az karar verme yetkilerinin olması depresyona yol açtığını bulmuşlardır. Lye ve Biblarz (1993) yapmış olduğu araştırmada, cinsiyet ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir farklılık olduğunu bulmuşlardır. Bu araştırmada elde edilen verilerin tersini savunmuşlardır.

Anar (2011) yapmış olduğu araştırmada evlilik doyumunun cinsiyet aşıısından farklılaşmadığı sonucu elde edilmiştir. Yapılan araştırmaya bakıldığında genel olarak literatür ile ters düştüğu görölmektedir. Bu araştırmada cinsiyet arasında farklılık görölmediği sonucunun ortaya çıkması, ailelerin çocuklarının yetiştirme süreci boyunca “kadın ve erkeğin eşit olduğu” bilinciyle yetiştirilmesinden kaynaklanıyor olabileceği düşünölmektedir.

5.3. Birlikte Yaşayan Ailelerin Yaşlarına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre, araştırmaya katılan ailelerin yaşlarına göre bir tek problem çözme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Diğer işlevlerden ailelerin yaşlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

Günay ve Bener (2011) yapmış oldukları araştırmada yaş değişkeninin roller boyutunda anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç ise araştırmanın verilerine ters düşmektedir.

Eray (2011)'in yapılan araştırmaya bakıldığında KKTC 'deki boşanmaların yaşlara göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. İsmen (2003)'in yapmış olduğu araştırmada yaşın duygusal tepki verme işlevinde farklılaşmadığı görülmüştür. Problem çözme işlevinde ise anlamlı bir fark olduğu sonucunu elde etmiştir. Bu araştırmada çıkan sonuçlar ile örtüştüğu görülmektedir. Araştırmanın sonuçlarında yaş ilerledikçe problem çözme becerilerinin daha sağlıklı olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonucun ailedeki bireylerin gün geçtikçe birbirlerini daha iyi tanımaya başlamalarına ve böylece sorunlarının üstesinden gelebildikleri düşünölmüştür.

5.4. Birlikte Yaşayan Ailelerin Yaşadıkları Bölgelere Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre, ailelerin yaşadıkları bölgelere göre rol işlevinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Diğer işlevlerden ailelerin yaşadıkları bölgelere göre anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür.

Literatürde bölgeler değişkenine göre araştırmaya ulaşılamamıştır. Ayrıca Tablo 19'da, KKTC 'de mahkemelerin faaliyet raporlarına göre 2010, 2011 ve 2012 bölgelere göre boşanma ve evlenme oranları verilmiştir.

Tablo 19. Bölgelere göre boşanma ve evlilik sayıları

YIL	2010	2011	2012	2012 EVLİLİK SAYISI
Lefkoşa	278	285	313	416
Gazimağusa	231	226	262	430
Girne	151	165	155	275
Güzelyurt	37	52	52	102
Lefke	9	11	21	15

Bu oranlara bakıldığında, Lefkoşa’ da boşanma ve evliliğin fazla olmasının nüfus fazlalığından dolayı olduğunda söz edilebilmektedir. Giderek azaldığının görülmesi nüfusun azalmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonucunda bölgelere göre roller alt boyutunda farklılaşma bulunmasının sebebi bölgelerdeki nüfusun yoğunluğuyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

5.5. Birlikte Yaşayan Ailelerin Eğitim Durumlarına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırmanın sonucuna göre, ailelerin eğitim durumlarına göre duygusal tepki verme ve gereken ilgiyi gösterme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Diğer işlevlerden ailelerin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür.

Eray (2011)’ın Kıbrıs’ta yapmış olduğu araştırmada boşanmanın, eğitim düzeyi arasından farklılık olmadığını sonucunu elde etmiştir. Günay ve Berner (2011) ve DTP (1993) yapmış oldukları araştırmalarda roller alt boyutunda eğitim düzeylerine göre fark olduğu bulunmuştur. Bu veriler araştırmanın bulguları ile ters düşmektedir.

İsмен (2003)’ın yapmış olduğu araştırmada eğitim durumları arasında duygusal tepki verme boyutunda farklılaştığı bulunmuştur. Coşkun (2009)’ın yapmış olduğu araştırmada eğitim düzeyleri arasındaki tüm alt ölçekler boyutunda farklılık olduğunu bulmuştur. Bu araştırmada çıkan sonuçlar ile örtüştüğü görülmektedir.

Ülkemizde gençlerimizin okuma seviyesinin çok yüksek oluşu ve değişimi, gelişimi yakından takip etmesi ile bağdaştırıldığında duygusal tepki verme yani ailedeki duygusal aktarılmanın güncellenmesi, yaşça büyük olan kişileri ile

farklılaşması daha eski kültüre bağlı kalınmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Bowen aile sistemleri kuramında da bu düşünceyi desteklemektedir. Modern kültürün getirmiş olduğu örneğin; sürprizler, hediyeler veya özel gün partileri gibi etkinlikler ailedeki ilgi gösterme anlayışını değiştirmektedir. Yaşça ilerlemiş kişiler özel günlerde birlikte vakit geçirmeyi ister iken yaşça küçük veya teknolojiyi aktif olarak kullanan kişiler ise sanal ortamda kutlamayı tercih edebilirler. Bu etkinlikleri gerçekleşmesi eğitim düzeylerin farklılıklarından kaynaklandığı düşünülebilir.

5.6. Birlikte Yaşayan Ailelerin Eşinin Eğitim Durumlarına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırma sonuçlarına göre, ailelerin eşinin eğitim durumuna göre gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu durumda ailelerin diğer işlevlerden eşinin eğitim durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

D.T.P (1993)'in yılında yapmış olduğu araştırmada, eş eğitim düzeyi yükseldikçe ailedeki roller arasında farklılık olduğu sonucu çıkar iken bu araştırmada roller arasında farklılık olmadığı bulunmuştur. Kurdek (1987)'in yapmış olduğu araştırmada eğitim düzeyleri arttıkça bağımsız olduklarını düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu veriler araştırmanın bulguları ile ters düşmektedir.

Fışıloğlu (1992)'in yapmış olduğu araştırmada eşlerinin eğitim düzeyleri ile evlilik uyumları arasında anlamlı ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu araştırmadaki davranış kontrolü ve gereken ilgiyi gösterme boyutunda anlamlı çıkması bu işlevler konusunda anlaşılan ailelerin uyumlu ve mutlu olarak

algılanabileceğini düşünülmektedir. Bu veriler birbirini destekler nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmaya katılan bireyler genellikle eşlerinin eğitim düzeylerinin birbirleriyle uyumlu olduğu görülmüştür. College üniversitesinin yapmış olduğu bir araştırmada aynı eğitim düzeylerinde olan eşlerin evliliklerinin sağlık olduğu ortaya çıkmıştır. Evlilikten beklentilerinin ve davranışlarının benzer olmaları eğitim benzerliklerinin olmasıyla anlamlı olduğu düşünülmektedir. Araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da eşlerin eğitim durumu birbirlerine gereken ilgi gösterme ve davranış kontrol etmede etkili olduğu söylenilebilmektedir (akt. Anar,2011).

5.7. Birlikte Yaşayan Ailelerin Evlilik Yılına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırmanın sonucuna göre, ailelerin evlilik yıllarına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür. Bu durumda, ailelerin evlilik yılları ile aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Eray (2011) yapmış olduğu araştırmada Kıbrıs'taki evliliklerin on altı yıl sonra boşanmalarının fazlaştığını bulmuştur. Gottman (1979)'ın yapmış olduğu araştırmada evlilik süresi ile evlilikten elde edilen doyum arasında fark olduğu bulunmuştur. Bu araştırmanın verileri ile örtüşmemektedir. Ayrıca KKTC 'de mahkemelerin faaliyet raporlarına bakıldığında, evlilik yıllarına göre boşanma oranları değişim göstermektedir.

Tablo 20. Evlilik yıllarına göre boşanma oranları

Evlilik yılı	1	2	3	4	5	(6-10)	(11-15)	16+
Boşanan kişi sayısı	72	67	60	54	50	195	114	191

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi boşanma oranlarında evlilik yılları arasında fark görülmüştür. Bu verileri ışığında bu araştırmanın sonuçlarının literatür ile ters düştüğü görülmektedir. Tüm bu sonuçlar değerlendirildiğinde aile işlevlerinin kültürel değerler, aile yapısı vb. gibi etmenlerinde etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle ailelerin evlilik yıllarına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir fark oluşturmadığına sebep olabileceği düşünülmektedir.

5.8. Birlikte Yaşayan Ailelerin Evlilik Sayısına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırma sonucuna göre, A.D.Ö alt ölçeklerinden elde edilen veriler ilk evlilik ve ikinci evliliklerin aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Arpacı ve Tokyürek (2012) yapmış olduğu araştırmada, boşanmış kişilerin tekrar evlenmeye bakış açıları cinsiyete ve eğitim düzeylerine göre farklılıklar göstermiştir. Yeni evliliklerinde eski evliliklerinde yaptıkları hataları yapmamaya dikkat ettikleri bulunmuştur. Bu araştırmanın verileri ile ters düşmektedir.

Yılmaz ve Fidan'ın yapmış olduğu araştırmada ise tekrar evliliklere sıcak bakılmadığı bulguları elde edilmiştir. Bu araştırmanın verilerine bakıldığında ikinci evlilik sayısının düşük olduğu ve üçüncü evlilik hiç bulunmamaktadır. Bu sonuçlar ise araştırmayı destekler niteliktedir.

Bu araştırmanın sonucunda ilk ve ikinci evlilik yapan kişilerde değişiklik göstermemiştir. Bunu yeni bir hayat olarak baktıkları ve geçmişteki deneyimlerini geride bıraktıklarını veya bu deneyimlerinin yeni evliliklerini etkilemediği düşüncelerine sahip oldukları söylenebilir. Yaşantısal aile kuramını destekleyen kuramcılar da bu düşünceye vurgu yapmakta ve ilişkide “şimdi ve burada” ilkesine dikkat çekmektedirler. Çiftler ilişkilerin geçmişi yerine şu anla ilgilenmeleri; iletişimlerinin güçlenmesi, birbirlerine duygusal paylaşımlarına önem verir ve yaşantılarının artmasını sağlamaktadır.

5.9. Birlikte Yaşayan Ailelerin Çocuk Sayısına Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırmanın sonucunda, ailelerin çocuk sayısına göre aile işlevleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını söylemek mümkündür. Bu durumda, ailelerin çocuk sayısı ile aile işlevleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Arifoğlu ve Öz (2008) yapmış olduğu araştırmada boşanmış çiftlerin büyük bir çoğunluğunun çocuk sahibi kişiler olduğu sonucunu elde etmiştir. Yoldaş (2008) yapmış olduğu araştırmada farklı özelliklerle gelişen çocuklu ailelerde problem çözme, aile fonksiyonlarında yardıma ihtiyaçları olduğu sonucunu bulmuşlardır. Büküşoğlu ve arkadaşlarının (2001) yapmış olduğu araştırmada çocuklu ailelerin gereken ilgiyi gösterme, iletişim ve davranış kontrolü işlevlerinde farklılık bulunmuştur. İsmen (2003)'ın yapmış olduğu araştırmada çocuk sayısının duygusal tepki verme işlevinde fark olduğu ortaya çıkmıştır. Alacahan (2010)'ın yapmış olduğu araştırmada aile bireylerinin sayısı arttıkça işlevleri yerine getiremedikleri sonucunu bulmuştur. KKTC mahkemelerinin faaliyet raporuna (2012) göre boşanmış

ailelerin çocuk sayısına göre farklılıkları ortaya çıkmıştır. Tek çocuklu ailelerin daha çok boşandıkları görülmektedir. Bu veriler araştırmanın sonucuna ters düşmektedir.

Literatürde araştırmayı destekleyen verilere rastlanmamıştır. Araştırmaya katılan ailelerin büyük bir çoğunluğu bir ve iki çocuğu olan ailelerin olması araştırmanın sonucunu etkilediği düşünülmektedir. KKTC 'de aileler çocuklarının ailedeki işlevleri değiştirmediği düşüncesinde oldukları söylenebilir.

5.10. Birlikte Yaşayan Ailelerin Ekonomik Gelirine Göre A.D.Ö Alt Ölçek Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması Ve Yorumu

Araştırmanın sonucunda, ailelerin ekonomik gelirine göre duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Bu durumda ailelerin diğer işlevlerden ekonomik gelirleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı söylenebilir.

Doğan (2012)'in yapmış olduğu araştırmada ekonomik sorunların ailenin bağlarının zayıflamasına, ailenin bölünmesine ve aile içinde geçimsizliğe neden olabileceği sonucuna elde edilmiştir. Gökhan (1999)'in yapmış olduğu araştırmada aylık gelirin “gereken ilgi gösterme” işlevinde farklılaştığı bulunmuştur. Steil ve Turetsky (1987)'in yapmış olduğu araştırmada üst ekonomik düzeyde olan kadınların davranış kontrolü boyutunda farklılaşmaktadır. Bu sonuçlar araştırmayı destekler niteliktedir.

Günay ve Bener (2011) de yapmış olduğu araştırmada aile gelirinin roller işlevinde farklılık olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu araştırmanın sonuçları ile ters düşmektedir.

Ailenin ekonomik gelirinin aile işlevlerinin bazılarına göre farklılaştığı sonucu elde edilmiştir. KKTC'deki hayat pahalılığın ailelerin duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü etkilediği düşünülmektedir. Geçim sorunlarının ailedeki ilgi, davranış ve kuralları etkilediği düşünülmektedir. Yıldırım(1992)'ın yapmış olduğu araştırmada ailenin gelirinin ailedeki uyumun üstünde önemli düzeyde etkili olduğunu bulmuştur. Şener (2002)'ın yapmış olduğu araştırmada ailenin gelirinin düşük olması evlilikten elde ettikleri doyum ve uyumunda düştüğünü, yüksek olan kişilerinde en yüksek doyumunu elde ettiğini bulmuştur.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular genel olarak değerlendirilmiş ve bu değerlendirmelerle bağlantılı olarak bu konuda yapılacak araştırmalara ve müdahalelere yönelik önerilerde bulunulmuştur.

6.1. Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre, ailelerin en az sorun yaşanan ve sağlıklı bir biçimde yerine getirilen işlevin genel işlevler olduğu görülmüştür. Bu sağlıklı işlevi çok yakından takip eden duygusal tepki verme işlevi olduğu belirlenmiştir. En çok sorun yaşadıkları ve yerine getiremediği işlevin gereken ilgiyi gösterme işlevi olduğu görülmüştür. Bu sağlıklı işlevi çok yakından takip eden davranış kontrolü işlevi olduğu belirlenmiştir. Bazı demografik değişkenlere göre ailenin işlevleri incelendiğinde, bireylerin cinsiyete, evlilik sayısı, evlilik yılları ve çocuk sayılarına göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Araştırmanın sonucuna göre, yaşlarına göre bir tek problem çözme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Ailelerin yaşadıkları bölgelere göre rol işlevinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ailelerin eğitim durumlarına göre duygusal tepki verme ve gereken ilgiyi gösterme işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ailelerin eşinin eğitim durumuna göre gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Ailelerin ekonomik gelirine göre duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrolü işlevlerinde anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır.

6.2. Öneriler

6.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler

1. Ailelerin, gereken ilgiyi gösterme ve davranış kontrollerinin sağlıklı oldukları sonuçları çıkmıştır. Bu nedenle, evlilik ve aile danışmanlarının, danışmanlık süreçlerinde bu işlevler üzerinde ailelerle çalışmaları önerilebilir.
2. Evlilik ve aile danışmanlığı sürecinde ailelerin yaşlarına, yaşadıkları bölgelerine, kişinin eğitim düzeyleri ve eşlerinin eğitim düzeylerine, ailenin ekonomik gelirleri gibi kişisel özellikleri gibi değişkenlerin dikkate alınarak aile danışmanlığı yapılması önerilebilir.
3. Problem çözme, roller, duygusal tepki verme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü işlevleri hakkında ailelere seminerlerin veya konferansların verilmesi ve ailelerin daha iyi bilinçlendirilmesi önerilebilir.
4. Eğitim müfredatları ve rehberlik hizmetlerinde seçmeli olarak alanında uzman kişiler sağlıklı aile yapısı ile ilgili (kendi kişiliğini tanıması, eş seçimi, evlilik, aile, ailedeki sağlıklı ilişkiler, evlilikte karşılaşılan güçlükler, aile planlaması, çocuk bakımı, boşanma gibi) etkinliklere yer verilmesi önerilebilmektedir.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Aile işlevleriyle ilgili yapılacak araştırmalarda, eşlerin çift olarak değerlendirmeye alınması daha spesifik sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

2. Yurt içinde aile işlevleriyle ilgili yeterince araştırma yapılamadığı görüldüğünden, bu konuda daha fazla araştırma yapılması alandaki müdahaleler açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.
3. Araştırmanın kişisel bilgi formunda: meslek, eşinin mesleği, evlenme yaşı, kendi gelir durumu, kaldıkları evin durumu (kiralık, kendi evleri) ve evlenme şekilleri gibi daha farklı değişkenler açısından incelenmesinin alan için yararlı olabileceği düşünülmektedir.
4. Bu konuyla ilgili daha fazla sayıda aileye sadece sağlıklı/sağlıksız olan işlevin veya işlevlerin tespit edilmesi şeklinde yapılabilir.
5. Aile değerlendirme ölçeği ile yapılacak araştırmalarda, alt işlevlerinin bir veya bir kaçının kullanılması, katılımcıların envanteri cevaplamalarını kolaylaştırabilir.

KAYNAKÇA

- AAK, (1995). Aile içi şiddetin sebep ve sonuçları, Ankara: *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları*
- Acar, H. (1998). *Ankara'da sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu genel müdürlüğüne bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu evli personelin evlilik doyumları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve eğitim. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(1), 6-11.
- Akar, H., Erbek, E., Beştepe, E., Eradamlar, N., Alpkan, R. L. (2005). Evlilik uyumu. *düşünen adam*, 18 (1): 39-47.
- Akgün, E. Ö., Büyüköztürk, Ş., Demirel, F., Çakmak, K. E., Karadeniz. Ş. (2011, Eylül). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (9.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Akgün, R., Uluocak, G. P. (2010). Evlilikte etkili iletişim ve problem çözme: bir toplum merkezindeki kadınlarla gerçekleştirilen grup çalışması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6(23): 9-23.
- Alacahan, O. (2010). Aile birliğini oluşturan faktörler ve işlevleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 289- 298.
- Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

- Arifoğlu, B. ve Öz, F. (2008).Boşanmış aile çocuklarına hemşirelik yaklaşımı. *Sağlık Bilimleri Fakóltesi Hemşirelik Dergisi*, 76–84
- Arpacık, F. ve Tokyürek, Ş. (2012). Boşanmış bireylerin yeniden evlilik konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 31: 1-15.
- ASAGEM. (2010a). *Türkiye’deki aile değerleri araştırması*, Aile ve sosyal araştırmalar genel müdürlüğü, Ankara.
- ASAGEM. (2010b). *Aile yapısı araştırması*. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Baran, A. (2004). Türkiye’de aile içi iletişim ve ilişkiler üzerine bir model denemesi, Hacettepe Üniversitesi, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. ISSN 1305-5992 (1).
- Başaran, A. R. (1984). *Kırsal kesimde: aile kurma çözüme, aile içi etkileşim ve ilişkiler*. Türkiye’de Ailenin Değişimi Toplumbilimsel İncelemeler. Ankara: Maya Matbaacılık.
- Bennun, I. (1986). Evlilik çatışmasında bilişsel öğeler. (Çev. S. Aydemir). *BehaviouralPsychotherapy*. 14, 302-309.
- Beştepe, E.,Erbek, E., Eradamlar, N., Akar, H., Alpkın, L.(2004). Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. *Düşünen Adam*, 17(4):196-204.

- Brody, G. H.,Pellegrini, A. D. ve Siegel, I. E. (1986). Maritalqualityandmother-childandfather-childinteractionswithschoolagedchildren, *DepertmentalPsychology*, 22: 291-296.
- Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği el kitabı*, Ankara: Özgüzelış Matbaası.
- Bulut, I. (1993). *Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi*, Başbakanlı Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Ankara.
- Büküşoğlu, N., Aysan, F. ve Eeremiş, S. (2001). Okul fobisi olan çocukların davranışsal özellikleri, annelerinin ruhsal belirti düzeyleri ve aile fonksiyonlarının incelenmesi. *Ege Tıp Dergisi* 40 (2): 99 - 104.
- Büyüköztürk, Ş. (2007).*Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, 7.Baskı, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2011). *Aile sosyolojisi*, İstanbul: Açılım Kitap.
- Canel, A. N. (2011). *Evlilik ve aile hayatı*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Colman, A. M. (2003). *Oxford dictionary of psychology*. New Yord: Oxford UniversityPress.
- Corey, G. (2008). *Psikolojik danışman kuram ve uygulamaları*(Çev. T. Ergene). Ankara : Mentis Yayıncılık. (orijinal eser 2005 yılında basılmıştır).
- Çoşkun, Y. (2009). Ortaöğretim öğrencilerinin öğrenilmiş güçlülük düzeyleri ve aile ilişkileri. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,18(2), 104-118
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1993). *Türk aile yapısı araştırma*. Ankara: Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü Yayınları 2313.

- Doğan, K. F. (2012). Kuzey Kıbrıs (kktc) merkezi cezaevi üzerinde yapılan alan çalışmasından elde edilen verilerin suçla mücadele bağlamında analizi. *TBB Dergisi*, 97- 150.
- Dokur, M. ve Profeta, Y. (2006). *Aile ve çift terapisi*. İstanbul: MorpaKultur Yayınları.
- Durmuş, A. (2007). *Eşiniz sizden ne ister?* İstanbul: Nesil Yayıncılık.
- Ecevit, Y. (2003). Toplumsal cinsiyetle yoksulluk ilişkisi nasıl kurulabilir? bu ilişki nasıl çatışabilir? *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 25,4, 83-88.
- Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 247-280.
- Eray, N. S. (2011). *Eşlerin boşanma nedenleri ve eğitim düzeyinin boşanmaya etkisi (kktc örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Erdem, B. K. ve Sayılğan, Ö. B. (2011). Ataerkil ve anaerkil toplumun Tarihsel savaşımının “avatar” filmi bağlamında incelenmesi. *İstanbul Arel Üniversitesi İletişim Fakültesi İletişim Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 99- 120.
- Eşsizozđlu, A. (2012). *Aile yapısı ve ilişkileri*. Ç. Yenilmez. (Ed.), Aile ile ilgili temel kavramlar (2-19) Eskişehir: Açık öğretim fakültesi.
- Fenell, D. L., & Weinhold, B. K. (2003). *Counseling families an introduction to marriage and family therapy* (3rd ed.). Denver: Love Publishing Company.

- Fıfıloğlu, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu, *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-23.
- Frank, S., Hole, C.B., Jacobson, S., Justkowski, R. ve Huyck, M. (1986). Psychological predictors of parents sense of confidence and control and self-versus child-focused gratifications, *Departmental Psychology*, 22: 348-355.
- Gladding, S. T. (2006). *Familytherapy* (4th ed.). Ohio: Pearson Merrill PrenticeHall.
- Gladding, S. T. (2012). *Aile terapisini tarihi, kuram ve uygulamaları*. (Çev. İ. Keklik ve İ. Yıldırım). Türk Psikolojik Danışman ve Rehberlik Derneği. (orijinal eser 2011 yılında basılmıştır).
- Goldenberg, H., & Goldenberg, I. (2008). *Familytherapy an overview* (7th. ed.). Belmont: Thomson Higher Education.
- Gottman, J. M. (1979). *Marital Interaction: Experimental Investigations*, Academic Press, New York.
- Gökçe, B. (1990). Aile ve Aile Tipleri Üzerine Bir İnceleme, Aile Yazıları I, (Derl: B. Dikeçligil ve A. Çiğdem) Ankara: *Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları*, 5(1):205-223.
- Gökçe, B. (2012). *Aile Sosyolojisi* (3. Baskı). A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.), Türk Toplumunun Aile Yapısı (50-82) Eskişehir: Açık öğretim fakültesi.
- Gökdağ, R. (1999). Aile değerlendirme ölçeği ile piers- harris'in çocuklarda öz kavram ölçeğinde elde edilen sonuçlarla, öğrencilerin genel başarı puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İletişim fakültesi dergisi*, 549- 568.

- Günay, G ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *TSA, 15(3), 157- 171.*
- Güneş, F. (2012). *Aile Sosyolojisi*(3. Baskı). A. Kasapoğlu ve N. Karkıner (Ed.), Aile, Evlilik, Akrabalık ve Hane (28-48) Eskişehir: Açık öğretim fakültesi.
- Güngör, E. (1998). *Değerler psikolojisi üzerine bir araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Gür, B. S. ve Kurt, T. (2011). Türkiye’de ailelerin eğitim ihtiyaçları. *Aile ve Toplum Dergisi, 7(27), 33-61.*
- Gürakar, L. (Haziran, 1991). *İntihar ve aile işlevleri üzerinde karşılaştırmalı bir çalışma*. Ankara.
- Hortaçsu, N. (2003). *İnsan ilişkileri*. (3. baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Işıloğlu, B. (2006). *Aile içi şiddetin sosyodemografik Faktörler, çift uyumu ve hastalıkla İlişkisi*. T.C sağlık bakanlığı.
- İkiz, E. F. ve Yörük, C. (2013). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile aile işlevlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,6(1), 228-248.*
- İşmen, A. E. (2004). Duygusal zeka ve aile işlevleri arasındaki ilişki” *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(11), 55-75*
- Kalyencioğlu, D. ve Kutlu, Y. (2010). Ergenlerin aile işlevi algılarına göre uyum düzeyleri. *İstanbul Üniversitesi FlorenceNightingale Hemşirelik Dergisi,18(2), 56-62.*

- Kapçı, E. G. ve Hamancı, Z. (2011). Aile işlevi ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü, *Klinik Psikiyatri*, 13:127-136
- Karney, B. R. ve Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods and research, *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34.
- Kerimoğlu, E. (1996). *aile tedavileri*, Ankara.
- Kır, I. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin İşlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 381-404.
- Köneoğlu, B. (2006). *Aile ve ailenin korunması*. Yüksek Lisans tezi, Ankara üniversitesi, Ankara.
- Kurdek, L. A. (1987). Sex role self-schema and psychological adjustment in coupled homosexual and heterosexual men and women, *Sex Roles*, 17 (9-10), 549-562.
- Lye, D. N. ve Biblarz, T. J. (1993). The effects of attitude toward family life and gender roles on marital satisfaction, *Journal of Family Issues*, 14 (2), 157-188.
- McWhirter, J. J., McWhirter, B. T., McWhirter, A. M., McWhirter, E. H. (1993). Family counseling interventions: understanding family systems and the referral process , *Intervention in School and Clinic*, 28, (4).
- Nazlı, S. (2009). *Aile danışmanlığı*. Ankara: Anı yayıncılık.

- Onat, Ü. (1993). *Gecekondu Kadının Kente Özgü Düşünce ve Davranışlar Geliştirme Süreci*. -Ankara: Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, KSHM; yayın no.73),Kılıçaslan Matbaacılık Sanayi ve Tic.Ltd. Şti.
- Ozankaya, Ö (1979). Toplum bilimine giriş, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Yayınları*, Ankara,
- Özgüven, E. (2000). *Evlilik ve Aile Terapisi*, Ankara: PDREM (Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitim Merkezi Yayını).
- Öztürk, S. (2011). *Bireyler arası iletişim*. E. İpekli. (Ed.), Temel iletişim becerileri (2-16) Eskişehir: Açık öğretim fakültesi.
- Özüğurlu, K. (1990). *Evlilik Raporu*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Palabıyıkoglu, R. (1992). Krize müdahale merkezi çalışmalarının bir yıllık değerlendirilmesi. *Kriz Dergisi*, 1(1): 13-16.
- Peseschkian, N. (2005). *Pozitif aile terapisi*.(Çev. H. Fışiloğlu, M. Naim). İstanbul: Beyaz Yayınları. (orijinal eser 1980 yılında basılmıştır).
- Powell, G. N. ve Greenhaus, J. H. (2010). Sex, gender, and decisions at the family - work interface. *Journal of Management*. 36 4,1011-1039.
- Schafer, R. B. ve Keith, P. M.(1980). Equity and depression among married couples, *Social Psychology Quarterly*,43: 430-435.
- Steil, J. M. ve Turetsky, B. A. (1987). Is equal better? Relationship between marital equality and psychological symptomatology, *Applied Social Psychology Annual*, 7: 73-97.

- Şener, A. (2002). *Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*, Ankara: Aile Araştırma Kurumu.
- Şevik, A. E. ve Özcan, H. (2012). Kastamonu ilinde intihar girişimlerinin psikososyal değerlendirilmesi: krizi önleme ve müdahale yöntemleri nasıl olmalı? . *Klinik Psikiyatri*, 15:153-165.
- Türkçapar, H. (2011). *Bilişsel Terapi*, HYB Yayıncılık, Ankara
- Türkiye İstatistik Kurum. (2012, Eylül). Evlenme ve boşanma istatistikleri (Yayın no.3870). Ankara.
- Ünal, G. (2002).Bipolaraffektif bozukluğu olan hastaların aile işlevlerinin değerlendirilmesi. *Düşünen Adam*, 15(4): 221-228.
- Yıldırım, İ. (1992). *Evli bireylerin uyum düzeylerini etkileyen bazı etmenler*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, T. ve Fidan, F. *Kadın Açısından Boşanma: Bir Başlangıç mı? Yoksa Son mu?*,cws.emu.edu.tr/.../Tuncay%20YILMAZ%20&%20%20Fatma%20FiDAN.pdf
- Yoldaş, A. (2008). *KKTC’de yaşayan farklı özelliklerle gelişen çocuğa sahip ana – babaların gereksinimlerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Yurtkuran, D. S., Günindi, E. A., Beder, Ş. R., Ertekin, E., Sezgin, Ö., Turğut, M. A. ve Şehitoğlu, N. (2009,Mart). *Boşanma nedenleri araştırması*. T.C Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırma Genel Müdürlüğü, Ankara.

_(2013). 2012 yılı Faliyet raporu, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Mahkemeler.

EKLER

EK 1. YÖNERGE

Değerli katılımcı,

Bu araştırma, Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Ana Bilim dalı, yüksek lisans programı kapsamında yürütülen tez çalışmasında kullanılmak üzere yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, KKTC’de birlikte yaşayan ailelerin genel işlevlerinin nasıl olduğunu incelemektir. Vereceğiniz yanıtların doğruluğu, araştırmanın sağlıklı ve başarılı bir sonuç üretmesi açısından son derece önemlidir. Araştırmada elde edilen veriler, bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak ve gizlilikleri esas alınacaktır. Ayrıca araştırmaya katılanlardan isim ve soyisim bilgisi istenmemektedir.

Elinizde; dokuz sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu ve altmış maddeden oluşan Aile Değerlendirme Ölçeği formu bulunmaktadır. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için sizden; cümleleri ve soruları dikkatlice okumanız, cevapları özenle seçmeniz ve soruları cevapsız bırakmamanız istenmektedir. İçten verdiğiniz cevaplarla araştırmaya yapacağınız katkılar için teşekkür ederim.

Beste Çağla ÖZATA
Yakın Doğu Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi

EK 2. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Cinsiyet: Kadın Erkek

Yaş: 18-23 24-29 30-35
36-41 42-47 48- üstü

Bölge: Lefkoşa Mağusa Girne Güzelyurt İskele

Eğitim Durumunuz: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
Yüksek lisans & Doktora

Eşinizin Eğitim Durumu: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
Yüksek lisans & Doktora

Evlilik Yılı: 0-1 sene 1-3 Sene 4-7 Sene 8-11 Sene
12-15 Sene 16-19 Sene 20- üstü

Evlilik Sayısı: İlk Evliliğim İkinci Evliliğim Üçüncü Evliliğim – üstü

Çocuk Sayısı: Yok 1 2 3 4 5- üzeri

Ailenin Ekonomik Geliri: 1.000 TL – 1.499 TL 1.500 TL - 2.499 TL
2.500TL- 3.499 TL 3.500 TL- 4.499 TL
4.500 TL- 5.499 TL 5.500 TL- Üstü

EK 3. AİLE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

AÇIKLAMA: Aileler hakkında 60 cümle bulunmaktadır. Lütfen her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra, sizin ailenize ne derecede uyduğuna karar veriniz. Önemli olan, sizin ailenizi nasıl gördüğünüzdür. Her cümle için 4 seçenek söz konusudur (Aynen Katılıyorum/ Büyük Ölçüde Katılıyorum/ Biraz Katılıyorum/ Hiç Katılmıyorum)

Her cümlelerin yanında 4 seçenek için de ayrı yerler ayrılmıştır. Size uygun seçeneğe (X) işareti koyunuz. Her cümle için uzun, uzun düşünmeyiniz. Mümkün olduğu kadar çabuk ve samimi cevaplar veriniz. Kararsızlığa düşerseniz, ilk aklınıza gelen doğrultusunda hareket ediniz. Lütfen her cümleyi cevapladığınızdan emin olunuz.

CÜMLELER:	Aynen Katılıyorum	Büyük Ölçüde Katılıyorum	Biraz Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. Ailece ev dışında program yapmada güçlük çekeriz, çünkü aramızda fikir birliği sağlayamayız.	( )	( )	( )	( )
2. Günlük hayatımızdaki sorunların (problemlerin) hemen hepsini aile içinde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
3. Evde biri üzgün ise, diğer aile üyeleri bunun nedenlerini bilir.	( )	( )	( )	( )
4. Bizim evde, kişiler verilen her görevi düzenli bir şekilde yerine getirmezler.	( )	( )	( )	( )
5. Evde birinin başı derde girdiğinde, diğerleri de bunu kendilerine fazlasıyla dert ederler.	( )	( )	( )	( )
6. Bir sıkıntı ve üzüntü ile karşılaştığımızda, birbirimize destek oluruz.	( )	( )	( )	( )
7. Ailemizde acil bir durum olsa, şaşırıp kalırız.	( )	( )	( )	( )
8. Bazen evde ihtiyacımız olan şeylerin bittiğinin farkına varmayız.	( )	( )	( )	( )
9. Birbirimize karşı olan sevgi, şefkat gibi duygularımızı açığa vurmaktan kaçınırız.	( )	( )	( )	( )
10. Gerektiğinde aile üyelerine görevlerini hatırlatır, kendilerine düşen işi yapmalarını sağlarız.	( )	( )	( )	( )
11. Evde dertlerimizi üzüntülerimizi birbirimize söylemeyiz.	( )	( )	( )	( )
CÜMLELER:	Aynen	Büyük Ölçüde	Biraz	Hiç

	Katılı- yorum	Katılı- yorum	Katılı- yorum	Katılmı- yorum
12.Sorunlarımızın çözümünde genellikle ailece aldığımız kararları uygularız.	( )	( )	( )	( )
13.Bizim evdekiler, ancak onların hoşuna giden şeyler söylediğimizde bizi dinlerler.	( )	( )	( )	( )
14.Bizim evde bir kişinin söylediklerinden ne hissettiğini anlamak pek kolay değildir.	( )	( )	( )	( )
15.Ailemizde eşit bir görev dağılımı yoktur.	( )	( )	( )	( )
16.Ailemizin üyeleri, birbirlerine hoşgörülü davranırlar.	( )	( )	( )	( )
17.Evde herkes başına buyruktur.	( )	( )	( )	( )
18.Bizim evde herkes, söylemek istediklerini üstü kapalı değil de doğrudan birbirlerinin yüzüne söyler.	( )	( )	( )	( )
19.Ailede bazılarımız, duygularımızı belli etmeyiz.	( )	( )	( )	( )
20.Acil bir durumda ne yapacağımızı biliriz.	( )	( )	( )	( )
21.Ailecek, korkularımızı ve endişelerimizi birbirimizle tartışmaktan kaçınırız.	( )	( )	( )	( )
22.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize belli etmekte güçlük çekeriz.	( )	( )	( )	( )
23.Gelirimiz (ücret, maaş) ihtiyaçlarımızı karşılamaya yetmiyor.	( )	( )	( )	( )
24.Ailemiz, bir problemi çözdükten sonra, bu çözümün işe yarayıp yaramadığını tartışır.	( )	( )	( )	( )
25.Bizim ailede herkes kendini düşünür.	( )	( )	( )	( )
26.Duygularımızı birbirimize açıkça söyleyebiliriz.	( )	( )	( )	( )
27.Evimizde banyo ve tuvalet bir türlü temiz durmaz.	( )	( )	( )	( )
28.Aile içinde birbirimize sevgimizi göstermeyiz.	( )	( )	( )	( )
29.Evde herkes her istediğini birbirinin yüzüne söyleyebilir.	( )	( )	( )	( )
30.Ailemizde, her birimizin belirli görev ve sorumlulukları vardır.	( )	( )	( )	( )
CÜMLELER:	Aynen	Büyük Ölçüde	Biraz	Hiç

	Katılı- yorum	Katılı- yorum	Katılı- yorum	Katılmı- yorum
31.Aile içinde genellikle birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
32.Ailemizde sert-kötü davranışlar ancak belli durumlarda gösterilir.	( )	( )	( )	( )
33.Ancak hepimizi ilgilendiren bir durum olduğu zaman birbirimizin işine karışırız.	( )	( )	( )	( )
34.Aile içinde birbirimizle ilgilenmeye pek zaman bulamıyoruz.	( )	( )	( )	( )
35.Evde genellikle söylediklerimizle, söylemek istediklerimiz birbirinden farklıdır.	( )	( )	( )	( )
36.Aile içinde birbirimize hoşgörülü davranırız	( )	( )	( )	( )
37.Evde birbirimize, ancak sonunda kişisel bir yarar sağlayacaksa ilgi gösteririz.	( )	( )	( )	( )
38.Ailemizde bir dert varsa, kendi içimizde hallederiz.	( )	( )	( )	( )
39.Ailemizde sevgi ve şefkat gibi güzel duygular ikinci plandadır.	( )	( )	( )	( )
40.Ev işlerinin kimler tarafından yapılacağını hep birlikte konuşarak kararlaştırırız.	( )	( )	( )	( )
41.Ailemizde herhangi bir şeye karar vermek her zaman sorun olur.	( )	( )	( )	( )
42.Bizim evdekiler sadece bir çıkarları olduğu zaman birbirlerine ilgi gösterir.	( )	( )	( )	( )
43.Evde birbirimize karşı açık sözlüyüzdür.	( )	( )	( )	( )
44.Ailemizde hiçbir kural yoktur.	( )	( )	( )	( )
45.Evde birinden bir şey yapması istendiğinde mutlaka takip edilmesi ve kendisine hatırlatılması gerekir.	( )	( )	( )	( )
46.Aile içinde, herhangi bir sorunun (problemin) nasıl çözüleceği hakkında kolayca karar verebiliriz.	( )	( )	( )	( )
47.Evde kurallara uyulmadığı zaman ne olacağını bilmeyiz.	( )	( )	( )	( )
CÜMLELER:	Aynen	Büyük Ölçüde	Biraz	Hiç

	Katılı- yorum	Katılı- yorum	Katılı- yorum	Katılmı- yorum
48.Bizim evde aklınıza gelen her şey olabilir.	( )	( )	( )	( )
49.Sevgi, şefkat gibi olumlu duygularımızı birbirimize ifade edebiliriz.	( )	( )	( )	( )
50.Ailede her türlü problemin üstesinden gelebiliriz.	( )	( )	( )	( )
51.Evde birbirimizle pek iyi geçinemeyiz.	( )	( )	( )	( )
52.Sinirlenince birbirimize küseriz.	( )	( )	( )	( )
53.Ailede bize verilen görevler pek hoşumuza gitmez çünkü genellikle umduğumuz görevler verilmez.	( )	( )	( )	( )
54.Kötü bir niyetle olmasa da evde birbirimizin hayatına çok karışıyoruz.	( )	( )	( )	( )
55.Ailemizde kişiler herhangi bir tehlike karşısında (yangın, kaza gibi) ne yapacaklarını bilirler, çünkü böyle durumlarda ne yapılacağı aramızda konuşulmuş ve belirlenmiştir.	( )	( )	( )	( )
56.Aile içinde birbirimize güveniriz.	( )	( )	( )	( )
57.Ağlamak istediğimizde, birbirimizden çekinmeden rahatlıkla ağlayabiliriz.	( )	( )	( )	( )
58.İşimize (okulumuza) yetişmekte güçlük çekiyoruz.	( )	( )	( )	( )
59.Aile içinde birisi, hoşlanmadığımız bir şey yaptığında ona bunu açıkça söyleriz.	( )	( )	( )	( )
60.Problemimizi çözmek için ailecek çeşitli yollar bulmaya çalışırız.	( )	( )	( )	( )